

DOLENJSKI LIST

STUDIJSKA KNJIŽNICA
MIRANA JARCA
NOVO MESTO

Glasilno Socialistične zveze delovnega ljudstva okraja Novo mesto

LASTNIK IN IZDAJATELJ: Okrajni odbor SZDL Novo mesto — Izhaja vsako sredo — Posamezna številka 10 din — LETNA NAROČNINA 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din; plačljiva je vnaprej. Za inozemstvo 900 din oziroma 3 amer. dolarje — TEK. RAČUN pri Komunalni banki v Novem mestu št. 60-KE-16-Z-24

Štev. 49 (403)

LETO VIII.

NOVO MESTO, 4. DECEMBRA 1957

UREJUJE uredniški odbor — Odgovorni urednik Tone Gošnik — NASLOV UREDNIŠTVA IN UPRAVE: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 30 — Poštni predal Novo mesto 33 — TELEFON uredništva in uprave št. 127 — Nenaročniški rokopisov ne vrnemo — TISKA Casopisno podjetje »Slovenski poročevalci« v Ljubljani

Odlikovanja ob 29. novembru

O novem učnem načrtu

Ob letošnjem Dnevu republike so bili v našem okraju odlikovani tile tovariši in tovaršice:

RED DELA III. stopnje so dobili: **Jože Gosenca**, upravnik Splošnega mizarstva na Dvoru; **Viktor Koncilija** iz Splošnega mizarstva Dvor, in **Anica Kušljan** iz Telekomunikacij v Sentiernju.

MEDALJO ZA DELO so prejeli: **Janez Fabjan** iz Splošnega mizarstva na Dvoru; **Franc Janževič** iz Telekomunikacij v Sentiernju; **Karlina Gašpir** in **Marija Brajdič**, obe iz obrata Telekomunikacij v Sentiernju.

Odlikovanim tovarišim in tovarišem lepo čestitamo k zasluženim priznanjem!

V Dečjo vas so dobili elektriko

Za prebivalce Dečje vasi pri Ponikvah je bil letošnji 23. november zgodovinski dan. Ta dan je pri njih prvič posvetila električna luč, za katero so se že dolgo prizadevali in zanjo tudi veliko žrtvovali. Za ta dogodek so vaščani napravili veliko slavnost, na katerega so povabili tudi predstavnike občinskega ljudskega odbora Trebnje, Elektro podjetja Novo mesto in druge. Vaščani Dečje vasi so sami v resnici veliko pripomogli, da so dobili elektriko. Za zaključna dela so najeli precej visoko posojilo. Upajo, da bodo dobili kako pomoč za plačilo posojila; za njih same je to vsekakor preveliko breme.

Proslava v Novem mestu

V četrtek, na predvečer Dneva republike, je priredil občinski odbor SZDL slavnostno akademijo v Domu ljudske prosvete, katere so se udeležili številni Novomeščani in predstavniki oblasti, političnih organizacij, ustanov in kolektivov. Po odigrani državni himni je o zgodovinskem pomenu 29. novembra govoril tov. Srečko Skrt, nakar je sledil kulturni spored. Druženje orkestra Doma JLA in PD Dušan Jereb sta pod taktično kapetana Josipa Jankoviča odigrala Verdijev

Notranjepolitični tedenski pregled

Nerazviti morajo dohiteti razvite

Včeraj so se sestali zvezni ljudski poslanci na zasedanje Ljudske skupščine. Nekaj dni bodo proučevali in na koncu verjetno tudi sprejeli perspektivni načrt za razvoj gospodarstva v prihodnjih petih oziroma šestih letih (letošnje leto je že prvo leto druge petletke). V kratkem pregledu je nemogoče zapisati vse bistvene naloge in misli iz tega načrta, ki obsega okoli 250 strani. Z nekaterimi osnovami smo bralce že seznanili. Danes pa bi zapisali nekaj več o bodoči investicijski politiki, ki naj bi prispevala k odpravljanju naprotij, nastalih v dosedanem gospodarskem razvoju.

Plan določa znatna sredstva za razvoj gospodarstva v zaostalih predelih države. Nasprotje med razvitimi in nerazvitimi kraji oziroma republikami resno ovira hitrejši napredek vsega jugoslovanskega gospodarstva, še več: tudi družbeni odnosi so odvisni od tega. Ob tej priložnosti se nam zdi koristno zapisati, da bodo morale verjetno republike, tudi razvitejšje — kot je Slovenija — v svojih perspektivnih načrtih prav tako upoštevati to načelo in podpirati razvoj zaostalih okrajev in občin zato, da čimprej odpravijo zaostalost, ki ovira druge pri napredku. Končno bodo morali to pri sestavljanju načrtov upoštevati tudi okraji sami in vsa razpoložljiva sredstva usmeriti v tiste občine, ki so najbolj zaostale in še vedno odvisne od najrazličnejših subvencij in dotacij. Čimprej bomo odpravili gospodarsko zaostalost, pa naj bo v državi, republici ali v okraju,

V letošnjem šolskem letu je Svet za šolstvo LRS predpisal nov učni načrt za prve tri razrede obvezne osemletne šole. S tem je bil storjen prvi korak k uresničevanju šolske reforme pri nas.

Novi učni načrt ni nastal čez noč, ampak je sad celoletnega dela, pri katerem je sodelovala cela vrsta strokovnjakov in učiteljev-praktikov iz vse Slovenije. Novi učni načrt je začen, to se pravi, da ga je treba v naših šolah najprej preizkusiti. O vseh pomankljivostih, ki se bodo pojavljale pri praktičnem delu v naših šolah, bodo naši učitelji poročali Zavodu za proučevanje šolstva, da bo le-ta lahko opravil ustrezne popravke.

Cepnav je torej novi učni načrt začen, je vendar obvezen za vse prve tri razrede v Sloveniji.

Hkrati pa učitelji preizkušajo tudi že učni načrt za 4. razred, vendar samo v nekaterih obveznih šolah (okoli 25). Tako bomo prišli na osnovi izkušenj postopoma in brez pretrpane naglice do dobrih učnih načrtov za vse razrede obvezne šole.

Starše nedvomno zanima, v čem se novi učni načrt razlikuje od prejšnjega. Ena izmed bistvenih posebnosti je upoštevanje otrokove iznajdljivosti in čim tesnejša povezava šole z življenjem. Zaradi tega so v učnem načrtu novosti že v prvih razredih, ki se kažejo posebno v obravnavi dveh učnih predmetov: slovenskega jezika in računstva.

Starši šolskih novincev, ki so primerljivi pouk v mesecu septembru s svojimi izkušnjami, se sprva niso znašli, kajti otroci so hodili dan za dnem

v šolo, a niso pisali ne številke in ne črke. »Ta nova šola pa ne bo kdo ve kako dobra,« so si mislili. »Ko smo mi hodili v šolo, smo že v prvem tednu poznali črko i in številko 1.«

In vendar, dragi starši, so se vaši otroci tudi že v prvem tednu temeljito učili, seveda pa so se učili na drugačen način. Ves ta čas je bil pouk materinje jezika tesno povezan s spoznavanjem narave in družbe, s celotnim življenjem šole in kraja. Pri vsem tem so učenci govorili v domačem narečju, se dobro sprostil in

Nov uspeh »MIRNE«

Tovarna šivalnih strojev »MIRNA« je 22. novembra odprla v Novem Sadu svoje novo prodajalno in servisno delavnico. Obrat se nahaja v Saffarikov ulici št. 9 in je že prve dni vzbudil med Novosadčani prijetno presenečenje. Uspeh prizadevnega podjetja, ki razširja svojo proizvodnjo in mre-

žo trgovinskih in uslužnostnih obratov po vsej državi, toplo pozdravljamo, kolektivu pa želimo še več podobnih uspehov.

Predsedniki in člani svetov OLO

Na prvi skupni seji obeh zborov OLO so bili 22. novembra izvoljeni tudi predsedniki in člani 12 novih svetov okrajnega ljudskega odbora. Vanje so bili izvoljeni tile tovariši in tovaršice:

SVET ZA NOTRANJE ZADEVE: predsednik sveta Zupelj Martin, sekretar okrajnega odbora Socialistične zveze Novo mesto; člani sveta: Zidar Franc, šef izpostave KB Trebnje; Perpar Jože, javno tožilstvo Novo mesto; Okroglič Marjan, delavec »Novolesa«; Novo mesto; Ravbar Milan, Črnomelj; Jančič Miloš, uslužbenec OZRO; Rajič Anica, sodnica, Novo mesto;

Dragan Minka, trgovska pomočnica KZ stopiče in Vute Slavko, ravnatelj nižje gimnazije Žužemberk.

SVET ZA INDUSTRIJO IN OBRT: predsednik sveta ing. Peternej Branko, direktor rudnika Kanjarica; člani sveta: Jevšček Miloš, upravnik »Mizarstva«; Gotna vas; Božič Franc, predsednik delavskega sveta »Novoteksa«; Knaflič Anton, ključavničar Novo mesto; Smid Stane, direktor podjetja »Novolesa«; Smuk Andrej, tehničar vodja »Beta«; Dolenc Luka, direktor podjetja »Novoteksa«; ing. Ivanetič Peter, Novo mesto in Lakner Ivan, Črnomelj.

SVET ZA TRGOVINO, GOŠTINSTVO IN TURIZEM: predsednik sveta: Uretič Jože, direktor gospodarske poslovne zveze; člani sveta: Lenart Mirko, Trgovsko podjetje Železnica; Ahčin Branko, direktor »Mlekarnice«; Novo mesto, Kos Franc, Črnomelj; Strumbej Viktor, poslovodja KZ Straža; Kobe Roman, komercialni direktor »Mlekarnice«; Novo mesto; Pintar Rudi, direktor hotela »Metropole«, Novo mesto; Kozina Bogdan, komercialist »Novoteksa«, Novo mesto in Kobe Franc, direktor Trgovskega podjetja Metlika.

SVET ZA URBANIZEM IN KOMUNALNE ZADEVE: predsednik sveta: Andrianič Boris, direktor Tovarne zdravil »Krk«, Novo mesto; člani sveta: Pirnat Ivan, direktor »Elektro«, Novo mesto; ing. Čmak Henrik, S. G. P. »Pionir«, Novo mesto; Sedaj Viljem, uslužbenec »Elektro«, obrat Črnomelj; Pretnar Angela, gospodinja, Bršljan; profesor Jare Janko, upravnik Dolenjskega muzeja, Novo mesto; ing. Lapajne Miloš, direktor Projektivnega podjetja; Sepetavec Milan, major JLA in

narjev na leto za napredek sadjarstva in vinogradništva. Vendar to niso sredstva, ki bodo uporabljena za napredek kmetijstva. V industriji, ki bo predelovala kmetijske pridelke, bomo vložili okoli 153 milijard dinarjev (največ tega bo porabljenega za gradnjo tovarn za umetna gnojila in proizvodnjo traktorjev). Taka posredna investicija v kmetijstvo so tudi sredstva, ki jih bomo porabili za gradnjo cest oziroma železnice, ki bodo služile predvsem kmetijstvu. Zato bomo dali letno 11 milijard dinarjev. Skupno bodo posredne investicije znašale v petih letih okoli 240 milijard dinarjev.

Tudi trgovina je močno zaostala. Pomanjkanje transportnih sredstev, skladišč, hladilnic in lokalov je že tolikšno, da trgovina ne more posredovati vsega blaga od proizvajalcev do potrošnika. Vsaj po zmernih cenah ne! Zato bomo za razvoj trgovine uporabili vsako leto 75 milijard dinarjev. Gospodarstveniki predvidevajo, da bomo s temi sredstvi lahko nadoknadili zamujeno in organizirali sodobno trgovino.

Sem spada končno še promet. Ze letos imamo zaradi dobre letine velike težave in bo železnica komaj, komaj zmogla prepeljati vse blago v tovarne in skladišča. Kaj bi bilo šele leta 1961, ko se bo proizvodnja blaga povečala za 50 odstotkov in bomo morali prevoziti na desetine milijonov ton blaga več. Investicije v promet so torej brezpogojno potrebne in mnogi so prepričani, da bo letnih 121 milijard komaj zadostovalo, da nadoknadimo zaostanek in izboljšamo prometne zveze.

To je nekaj podatkov o investicijah v prihodnjih letih, čeprav bomo tudi v druge gospodarske panoge vložili znatna, v industrijo pa še celo večja sredstva.

prav zaradi tega tudi radi in aktivno sodelovali. Nič več ni bilo tistih togih in starih stavkov, ki kakor da jih v odgovorih niso izgovarjali otroci, ampak odrasli, vse bolj pri-

Piše Janez Tomšič

jetno je postalo in učenci so komaj čakali, da tudi sami pripovedujejo o vsem, kar so doživeli med počitnicami, doma ali na poti v šolo.

Tako so jih učitelji postopoma vodili od izgovorjave v domačem narečju v pravičen knjižni jezik. Pri vsem tem pa so jim izboljševali tudi izreke posameznih glasov, ki je pri mnogih zaradi površne domače jezikovne vzgoje zelo pomankljiva.

Tako so se učenci pripravljali na eno izmed najtežavnih dejavnosti v prvem razredu: na branje in pisanje. Črk res niso pisali, pisali pa so nešteto predvaj, da jim pojde pozneje učenje lažje.

Podobno je bilo na področju računstva. Nič številke, pač pa mnogo računanja in tudi ne dobrega, kot smo ga valeni mi odrasli, na primer: količine kot predmet otroškega motrenja; spoznavanje istovrstnih in raznovrstnih količin po njihovi prirodni vsebini: listje, cvetje, jata, čreda, dela, ljudje itd.; razdrzovanje količin na manjše količine; združevanje manjših količin v večje itd. Otroci so mnogo čimnili, čeprav so nekateri starši mislili, da ne računajo nič.

Podobno se je dogajalo tudi na ostalih področjih pouka.

Res je, da so se učenci tudi prej učili v okviru slovenskega jezika o zemljepisnih, prirodopsnih in zgodovinskih posebnostih, vendar je bilo to področje nekam zanemarjeno. Novost novega učnega načrta je uvedba samostojnega učnega predmeta spoznavanje narave in družbe, ki prej navedene elemente harmonično povezuje, združuje in pogloblja ter tako otroka res uvaja v življenje in njegove probleme. (Nadaljevanje na 2. strani)

Kako poteka cepljenje otrok

Doslej najboljši Veliki Gaber, najslabši Dolž

Kot smo zadnjič zapisali, cepljenje dobro poteka tam, kjer so bile priprave v redu in kjer imajo starši dovolj razumevanja za zdravje svojih otrok.

V merilu okraja je bila organizacija cepljenja izredno odlična. Tudi večina občinskih stavov je zadevo vzela z vsa potrebno resnostjo. Pri tem so veliko pomagali zdravniki in drugo podezelsko zdravstveno osebje, zlasti pa tudi učiteljsvo. Vsi ti pa pomagajo tudi pri cepljenju. Razumevanje staršev je v posameznih krajih, odnosno vaseh tako različno, da je potrebno o tem pisati. Na splošno pa se sedaj lahko trdimo, da bo ta akcija v našem okraju uspešna prav dobro in da bo povprečna udeležba okoli 90 odstotkov.

V Črnomlju je dogradil BELT nov stanovanjski četvorček; to je že peta zgradba, ki jo pripravljajo kolektiv za svoje člane. (Foto: Jože Skof)

Dosedaj je po udeležbi med občanami na prvem mestu Kostonjica-Podbočje, kjer so prinesli k cepljenju 96,8 odstotka vseh za cepljenje določenih otrok. Organizacija cepljenja in cepljenja je bila brezhibna. Iz vse občine le 16 otrok niso prinesli na cepljenje, pa še za te je vprašanje, če jih je res toliko, kajti spiski matičnih uradov so precej nezanesljivi. Verjetno je na odziv za cepljenje otrok v tej občini vplivalo to, da je bilo v tej občini že pet primerov otroške ohromelosti.

V občini Črnomelj je bila udeležba 93 odstotkov. Tudi tu je bila organizacija prav dobra. Na sploh cepljenje v Belj krajini lepo poteka in tudi s plačevanjem prispevka ni večjih težav. Mnogi starši so namreč

plačali že vnaprej. Prav dober odziv je bil v občini Mirna ter v občini Trebnje. Najbolj so se odzvali starši v Velikem Gabru kjer so prinesli k cepljenju več otrok kot jih je bilo na spisku. Veliko zaslug za to ima šolski upravitelj Marjan Zemljčič, ki je hodil od hiše do hiše in pojasnjeval ljudem pomen cepljenja.

Slabše kot v navedenih občinah je bilo v občini Mokronog. Tu tudi organiziranje cepljenja izven trga in obveščanje staršev ni bilo v redu. Po vaseh so bili starši slabo poučeni o pomenu cepljenja, zato se niso odzvali, kot bi bilo potrebno. Slab odziv je bil zlasti v Trebelnem, v Jelsevcu, Klenovniku in Klevevcu.

Neodgovorno brezbržnost do te važne zdravstvene akcije, ki naj obvaruje otroke najhujše bolezni, so dosedaj pokazali starši tudi v nekaterih vaseh novomeške občine. To velja zlasti za vas pod Gorjanci in Trško goro. Med najslabše spada gotovo Dolž. Tam starši niti na predavanje o tem vprašanju niso prišli. Sedaj, ko se jim nudi pomoč, ki je za družbo precej draga, ne kažejo razumevanja, če pa pride do nesre-

(Nadaljevanje na 2. strani)

NAGRADNO ZBIranJE NAROČNIKOV

V osmem letu izhajanja tiskamo zdaj vsak teden 10.800 izvodov »Dolenjskega lista«, pokrajinskega časnika SZDL novomeškega okraja, ki ga bere tudi številni Dolenjci po vseh krajih naše domovine in mnogi izseljenci na vseh kontinentih sveta. Da bi povečala naklado lista in zagotovila redno branje domačega tednika v vsaki hiši na Dolenjskem, razpisuje uprava »Dolenjskega lista« visoke nagrade za vse one, ki bodo v decembru 1957 in v januarju 1958 pridobili določeno število novih stalnih naročnikov našega lista.

- Nagrade so naslednje:
- 1.000 din za 20 novih naročnikov
  - 2.000 din za 30 novih naročnikov
  - 4.000 din za 50 novih naročnikov
  - 10.000 din za 100 novih naročnikov
  - 15.000 din (ena nagrada) za zbiralca, ki bo pridobil največ novih naročnikov, vendar s pogojem, da jih zbere najmanj 150.

Novi naročniki morajo ob naročilu poravnati s čekovno položnico vsaj polletno naročnino (240 dinarjev).

PISMONOŠE, INKASANTI ELEKTRIKE, DRŽAVNEGA ZAVAROVALNEGA ZAVODA, VODARINE IN PODOBNIH SLUŽB, UPOKOJENCI IN VSI DRUGI PRIJATELJI »DOLENJSKEGA LISTA«, KI STE PRIPRAVLJENI ZBIRATI NOVE NAROČNIKE: prosimo, da nam takoj sporočite, koliko naročnikov potrebujete za vaš okoliš. Oglasite se v naši upravi ali pa nam sporočite svoj naslov, da vas podrobneje seznanimo s pogoji nagradnega zbiranja novih naročnikov.

V VSAKO HIŠO: »DOLENJSKI LIST«

VREME

ZA ČAS OD 6. DO 15. DEC. Okoli 6. decembra bo nastopil ponoven vdor mraza z lahimi snežnimi padavinami. Snežilo bo tudi 9. ali 10. decembra, hkrati bo postopno topleje. Proti sredini decembra hud mraz z manjšimi snežnimi padavinami. V.M.

O novem učnem načrtu

(Prenos s 1. strani)

me. V zvezi s tem je treba najprej urediti izkušnje, ki jih otroci prinese v šolo in si jih nabere v prvih dveh letih šolanja. To pa bi ne zadostovalo, če bi ga ne uravljali v pravilno opazovanje predmetov in pojavov v domači ožji in širši okolici in v spoznavanje vloge, ki jo ima v njej človek. Brez tega bi tudi ne mogli razumeti dogajanja v ožji domovini Sloveniji, širši domovini Jugoslaviji in na svetu. Zaradi tega je tudi treba v njih razviti zavest, da pripadajo skupnosti, v kateri je vse povezano z določenimi odnosi, ki jih je treba upoštevati in spoštovati. Mirno učnega predmeta spoznavanja prirode in družbe pripomore k temu še moralni pouk, ki je v prejšnjega organsko vključen. Če ta uvaja učence v odnose do življenja in dela v šoli, odnose do življenja in dela v družini, odnose do življenja in dela v domačem kraju, odno-

se do prirode, odnose do dela sploh itd. Pri vsem tem jim razvija moralno razsodnost, jih seznanja z načeli in normami socialistične morale in jim postopoma gradi pravilno in dobro podlago razuma, čustva in hotenja za življenje v družbi.

Z učnim predmetom spoznavanja prirode in družbe se veže tudi zdravstveni pouk, ki zadeva osebno higieno, higieno stanovanja, higieno šole in družbe, delo in odpočitek, nezgode in prvo pomoč, bolezni itd.

Pri tem ne gre samo za to, da bi se z navedenimi problemi učenci samo seznanili, ampak da bi v svojem osebnem življenju tudi tako ravnali, delali in ostali zdravi ter srečni.

Novost je tudi domače gospodarstvo, pri katerem ne gre za običajno poučevanje, temveč bolj za trajno in dosledno navajanje učencev na vrsto navad in sposobnosti, ki so za vsakdanje življenje izredno važne. V tem oziru je potrebna še posebna povezava šole in doma, ki naj spoznamo pripomore k uresničenju vsega tega. S tem v zvezi je tudi tehnični pouk. Še prav posebno pa velja ta povezava za organiziranje prostovoljne dejavnosti učencev v prostem času v zvezi z njihovimi interesi in potrebami. Možnosti in potrebe takega življenja so pri učencih različne, vsekakor pa bo dopolnjevala to, kar moreta nuditi šola in dom.

Temeljite spremembe so na-

stale tudi na področju likovnega pouka, katerega glavne naloge so negovati in razvijati učencevo likovno ustvarjalnost z različnimi slikovnimi in plastičnimi tehnikami; razvijati sposobnost za presojanje likovnih vrednot, učencev okus in potrebo po nadaljnjem izpopolnjevanju. Če dvomesečna praksa je pokazala, da so nova pota likovnega pouka učencem lažja in da se likovno umeteljavljajo z velikim navdušenjem in uspehom.

Seveda bi se dalo o novem učnem načrtu in njegovi vsebini še mnogo povedati, vendar omejenost članka tega ne dopušča. Starši pa imajo možnost, da se o vsem tem seznanijo na roditeljskih sestankih in da tudi sami aktivno sodelujejo pri izboljšanju tega načrta s pripombami o lastnih izkušnjah pri spoznavanju razvoja svojega otroka.

Solo in dom ter vsa družba družijo v tem oziru ena sama želja, da bo sleherni naš otrok živo začutil, kako lepo je v naši domovini biti mlad.

(Iz nove, 9. številke »Mladega sveta«, revije za starše in za druge vzgojitelje.)

Zvezna ljudska skupščina zaseda

Včeraj je začela zasedati Zvezna ljudska skupščina v Beogradu, ki bo tokrat na skupni seji obeh domov obravnavala osnutek družbenega plana gospodarskega razvoja Jugoslavije za obdobje 1957-1961 in nekatere druge zakonske osnutke. Kot kaže delo skupščine v zadnjih tednih, je to eno najživljajevnih obdobij skupščinske dejavnosti v mandatu sedanje ljudske skupščine.

Stari trg ob Kolpi

Starotržani so zelo zadovoljni, ker so dobili javno razsvetljavo. To so jim uredili pred državnim praznikom. Sklenili so, da bodo vzdolž ceste po vasi zasadili okrasna drevesa in tako oplešali svoje naselje.

Zadnje čase so okvare na pogonskih strojih vodovodnega zajetja v Dolu vedno bolj pogoste, kar spravlja ljudi v nevoljo. Kaj je vzrok, ne vedo, tudno pa je, da ni mogoče strojev tako popraviti, da bi delali brez zastaja.

Na cesti med Sodevci in Radenci je nastala okvara, ki je ovirala promet. To se je dogodilo v času jesenskih vaj. Vaščani so baje dobili denar, da to oviro odstranijo, pa tega niso napravili. Ko je šla zadnjič tod ekipa, ki je cepila otroke, so morali člani sami odstraniti plast kamena, da so šli lahko naprej. Ceste med vasi bi morali prebivalci vendar vedno imeti v dobrem stanju, saj koristijo predvsem njim samim.

Eno izmed cepišč otrok v Poljanski dolini je bilo v Zagodacu. Odziv na cepljenje pa je bil

slab, saj so prinesli od 17 le 8 otrok na cepljenje. Ali se starši ne zavedajo nevarnosti te bolezni ali pa so bili o tem premalo poučeni?

Iz Uradnega lista LRS

Uradni list LRS z dne 14. novembra 1957 prinaša med drugim odluko o količinah alkoholnih piščaj, ki jih prikolavci lahko porabijo doma brez plačila prometnega davka: 100 litrov vina na vsakega nad 15 let staraša družinskega člana in pet litrov žganja na vsakega nad 18 let staraša družinskega člana.

V istem Uradnem listu je tudi odluka o prepovedi razdiranja mravljišč in nabiranja mravljinjih bub (hajček) v gozdovih. Kontrolno nad tem imajo gozdarski uslužbenci in tisti uslužbenci občinskega ljudskega odbora, ki jih zato pooblasti pristojni organ ljudskega odbora. Za kršitev določil tega odloka je predvidena kazen od 10.000 din, za kršitev iz koristiljublja pa do 50.000 din.

SOMIŠLJENIKI

»Si bil na včerajšnjem sestanku?«
— Ne! Mislim sem, da ne bo nikogar — pa vidi?«
»Tudi midva sva prav tako mislila...«
(Po Kerempuhu)

Predsedniki in člani svetov OLO

(Prenos s 1. strani)

člani sveta: Hutar Alojz, podpredsednik občinskega ljudskega odbora Crnomelj; Filipič Franjo, upravnik kmetijskega posestva Kostanjevica; Primožič Viktor, Dob pri Mirni; Ing. Linzner Rado, uslužbenec OZZ, Novo mesto; Mulec Dušan, direktor KGP Novo mesto; Cudovan Joža, OZZ Novo mesto; dr. Gunde Alojz, direktor Veterinarske bolnice Novo mesto in Kastelle Franc, Jama.

Smrekar Lado, ravnatelj nižje gimnazije Kostanjevica; Slak Franeka, uslužbenka gospodinskega centra, Novo mesto in Kobe Mira, uslužbenka sveta Svoboda in prosvetnih društev Novo mesto.

SVET ZA TELESNO VZGOJO; predsednik sveta: Skrt Srečko, okrajni javni tožilec,

Novo mesto; člani sveta: Zagar Jože, Vinica; Celar Danilo, obratovodja šivalnih strojev, Mirna; Smerdu Milan, profesor gimnazije Novo mesto, Papež Brane, tehnični sekretar OK LMS; Dobovšek Marijan, profesor gimnazije Novo mesto; Saje Olga, učiteljica, Sentjerne; dr. Šavelj Tone, zdravnik splošne bolnišnice Novo mesto

in Inkret Darko, direktor »Betie, Metlika.

SVET ZA SOCIALNO VARSTVO; predsednik sveta: Pavlin Martin, sekretar OO ZB NOV, Novo mesto; člani sveta: Zupane Marija, delavka industrije perila Novo mesto; Peterlin Janez, OZZ Novo mesto; Muren Alojz, posestnik, Podgrad; Šali Milica, tajnica RK, Dragob Nežka, upravnica Doma onemoglih, Metlika; Lavrič Jožica, učiteljica, Novo mesto; Jenič Francka, uslužbenka OSS Novo mesto in Kobe Drago, invalid, Crnomelj.

SVET ZA ZDRAVSTVO; — predsednik sveta: dr. Smrečnik Ivo, primarni protituberkulozna dispnzija, Novo mesto; člani sveta: dr. Spiler Adolf, upravnik zdravstvenega doma Novo mesto; Jug Gorko, farmaceut, Metlika; Kukurvec Milan, Motomontaža, Novo mesto; dr. Pečavar Albin, zdravnik, Metlika; Ing. Zobe Ivo, profesor učiteljskega, Novo mesto; Kržan Slavko, šolski upravitelj, Dvor; Markovič Franc, uslužbenec gozdne obrate Poljane in Skrt Milica, uslužbenka OZZS Novo mesto.

SVET ZA DELO; predsednik sveta: dr. Ludvik Golež, pomočnik javnega tožilca, Novo mesto; člani sveta: Fabjan Bojan, sekretar »Betie, Crnomelj; Kušljan Ančka, delavka »Telekomunikacij, Sentjerne; Ušenik Ivan, tajnik OSS, Novo mesto; Vrvičar Franc, upravnik mizarske delavnice, Gradac; Murn Jože, delavec podjetja »Krojač, Novo mesto; Cigoj Karolina, delovodja Industrije perila, Novo mesto; Lovko Anton, obratovodja »Telekomunikacij, Semič in Šega Mašič, delavka, »Novoles, Novo mesto.

Kratke IZ RAZNIH STRANI

Američani napovedujejo, da bodo v enem ali dveh dneh izstrelili svoj prvi atomski satelit, ki bo tehtal dva kilograma. Opremljen bo s sončnimi baterijami, ki bodo pogonile eno oddajno radijsko postajo, medtem ko bo energijo za drugo postajo dajala naadna baterija. Računajo, da bo satelit krožil v višini kakih 500 kilometrov. Pozneje, verjetno v začetku prihodnjega leta bodo izstrelili še druge satelite, težje od tega prvca. Prvi sovjetski satelit je bil težak kakih 83 kilogramov, drugi pa skoraj pol tone.

Predsedniku ZDA Eisenhowerju se je zdravje že toliko obrnilo na bolje, da se je vrnil s svojega posestva v Gettysburgu v Belo hišo v Washington. Tukaj ga ga čakajo velike in težavne naloge. S svojimi svetovaleci bo skušal pregovoriti Kongres, naj sprejme MacMahonov zakon o postrovanju atomskih skrivnosti za vojniško uporabo. Moral bo začetni priprave za decembrski sestanek NATO v Parizu in nadaljevali zamuljeni čas. Ni še gotovo, če bo mogel sam iti v Pariz.

V severnoafriški Španiji posesti je prišlo v zadnjih dneh do hudih bojov med domačimi in španskimi posadkami. Bolj se se najbolj razvnela na področju Hual. Domačini hočejo to področje priključiti k Maroku. Upor je neprijetno presenetli madridsko vlado, ki se je vedno imela za prijateljico Arabcev.

Inдонезijsko veleposlanstvo v Haag, glavno mesto Nizozemske, je sporočilo, da so neznanec skušali ubiti predsednika Indonezije Sukarna. Atentat so izvedli z ročnimi bombami v glavni mestu Džakarta v trenutku, ko je predsednik Sukarno šel iz središča glavnega mesta. Čeprav je ostal predsednik nepoškodovan je bilo zaradi stentanta ubitih 7 oseb, 4 pa ranjenih.

Predsednik tunizijske republike Burgiba je zavrnil francoske proteste v zvezi s sklepom tunizijske vlade, da bo kaznovala vse Tunizance, ki so v dobi osvobodilnega gibanja za neodvisnost sodelovali s francosko upravo.

Par konj za staro kolo

Ze naslednji dan, to je 30. oktobra, je Franjo Dražetič iz Pešavice, okraj Travnik, sprodal dva konja z opremo vred Ivanu Bračacu iz Trebče vasi pri Dvoru za staro moško kolo in tri tisoč dinarjev.

Dražetič je v Metliki prodal kolo, pri tem pa so ga zasedli organi Ljudske milice. Hitro so ugotovili, da je on tat navedenih konj, ki jih je med tem lastnik že dobil nazaj. Prav gotovo bo sodišče prav ocenilo pri tej drzni tatvini pravega tatu in kupca ukrađenih konj ter opreme in obema prisodilo dovolj strogo kazen.

Skupina mrharjev gre pred sodišče

Jože Jaklič, Polde Pate, Franc Kovačič in Florjan Jaklič, vsi iz Ivanje vasi pri Mirni peči, so sestavljali organizirano skupino uničevalcev divjadi in rib. Svoji mrharški posel so opravljali več let, pri tem pa se posluževali prav vseh pripomočkov od strelnega orožja do elektrike. Tako so srnad lovili v zanke in pasti ter jo tudi streljali, ribe pa z mrežami in ubijali z električnim tokom. Samo letos so uleteli na zanke ali ustrelili najmanj deset srnjakov. Vsi bodo prišli pred sodišče.

Kako poteka cepljenje otrok

(Prenos s 1. strani)

Gotovo je na tem nekaj resnice. Kot vedno se je tudi pri tej akciji pokazalo, da posamezni starši prej nasadejo govoric, ki jo je prinesla kakšna ženska, sama ne ve od kod, kot da bi verjeli dobri namenu naše zdravstvene službe in požrvalnim in izkušnim zdravnikom. Tako so se starši na Viseju v Subi krajini najprej odločili, da bodo dali otroke cepiti. Ko pa jim je nekaj prišepnila neka ženska, so se premislili. Neke oče je odnesel otroka celo v gozd, da ga ne bi dobila v roke ekipa! Po daljšem prizadevanju je ekipi uspelo, da je cepila nekaj otrok, vseh pa ne. Podobno je bilo tudi v Selih pri Hinjah, na Prevolah pa so ekipi celo zapirali vrata. V ostalih vaseh žužemberške občine pa so starši prinesli otroke na cepljenje.

Dobra organizacija in odziv sta tudi v občini Straža-Toplica. V Straži bi morda res lahko našli boljši prostor za cepljenje, kot so ga. Določili so namreč dvorano združnega doma. Ker tu ni bilo mogoče cepiti, ker je bila polna otrok in mater, so morali cepiti v gostilni.

Člani ekip zabirajo, da gre v redu tam, kjer pomagajo krajevni aktivisti. Zlasti lahko veliko pomagajo prosvetni delavci. Za zaostankarje bodo organizirali cepljenje še v vsakem večjem kraju in tako omogočili, da lahko prinesejo otroke še tisti, ki jih do sedaj še niso cepili iz kakršnih koli razlogov. 11. decembra bodo pričeli z drugim cepljenjem. Tudi o tem bodo starši pravočasno obveščeni.

Udeležba državljanov v sodstvu

I. Družbeno upravljanje ustvarja številne medsebojne odnose, ki se morejo pravilno razvijati le, če se pravno uredi. Zato pa je tudi dana v naši državi ureditvi pravu in zakonitosti nadvse pomembna vloga; s tem pa raste tudi pomen pravosodstva. K organom pravosodstva v širšem pomenu štejemo poleg sodišča tudi javno tožilstvo, javno pravobranilstvo in odvetništvo, v ožjem pomenu pa le sodišče. Sodišče je torej tisti organ, ki skrbi za dosledno izvajanje zakonitosti, varuje konstitucionalno temeljne demokratične pravice državljanov.

To svojo nalogo izvajajo sodišča v raznovrstnih postopkih, n. pr. v kazenskem, civilnem, nepravdnem. Pri odločanju sodelujejo stalni sodniki, t. j. sodniki, po poklicu in občinski sodniki, t. j. sodniki porotniki. To ustavno določilo je uvedlo v naše pravosodstvo načelo udeležbe državljanov v sodstvu. S

pritegnitvijo nepoklicanih sodnikov k sodstvu je bila realizirana demokratična pravica ljudstva, da samo sodeluje v sodstvu. Temeljno načelo naše ljudske revolucije, da oblast izhaja in pripada ljudstvu, je bilo tako potrjeno tudi na področju sodstva.

Spremljanje, da ljudstvo sodeluje pri sodstvu, pa ni vzniknilo šele v najnovjšem času, ampak se je v raznovrstnih oblikah pojavljalo že v najstarejših kulturah. Tako so že stari Asirci, Perzijci, Grki in Rimljani poznali ljudske zbere, ki so sodili. Pa tudi pri slovanskih narodih je ljudstvo v zborih odločalo o sporih med prebivalci, zlasti pa o krivdi in kazni. Na Slovenskem smo zmeljeli ljudskih sodišč, ki so znana pod imenom véca, kvatrna sodišča in vinogradski zbori; ti so bili ravno na Dolenjskem močno prišli do izraza.

Vse je oblike pa so bile pravzaprav samo zameški pravega tedanje revolucionarne buržoazije v borbi proti fevdalnemu gospodarstvu. Z razvojem kapitalizma pa se je tudi ta ustanova izrodila, ker je pač služila le interesom vladajočega razreda zoper napredna stremiljenja delovnih množic. Odkar so se pojavila v zgodovini sloveštvu socialistična gibanja, so se socialisti; vseh struj in narodov vstrelno borili za udeležbo nepoklicanih sodnikov v sodstvu. Marx, Engels in Lenin so se za to učitano zavzemali, govorili in pisali o potrebi udeležbe voljenih laikov v sodstvu.

Po osvoboditvi jugoslovanskih narodov izpod avstro-ogrske monarhije sta poznali na področju takratne države SHS poroto francoskega tipa samo Slovenija in Dalmacija. Tu smo imeli mešano sodišče z dvema ločenima kolegijema. Dvanaesti porotnikov je tvorilo poseben kolegij, ki je odločal samo o krivdi. Drugi kolegij, sestavljen iz poklicanih sodnikov, pa je odločal na temelju odločbe prvega kolegija o uporabi kazni, o kazni, o zasebnopravnih zahtevkih. To pomoto so imela okrajna sodišča in je bila pristojna le za hušja kaznivaja dejanja.

Na prvem jugoslovanskem kongresu pravnikov, ki je bil leta 1925 in ki je med drugim obravnaval tudi vprašanje udeležbe laikov elementa v sodstvu, se je večina udeležencev kongresa izrazila proti poroti. Slovanski delegati so se zavzemali za poroto francoskega tipa. Pri tem se niso oprli le na tedanje dobre izkušnje s poroto na Slovenskem, ampak tudi na rezultate tozadevnega plebiscita, ki je bil v letu 1923 izvezen pri vseh občinah na Slovenskem in se je skoraj 90% vseh slovenskih občin izjavilo za udeležbo take porote, kakor je že obstajala. Po uvedbi novega enotnega kazenskega postopnika v letu 1929 pa ljudstvo ni imelo več nobenega vpliva na izbiro sodnikov, ki so bili postavljeni s kraljevim ukazom. Sodišča so bila pač instrumenti tedaj vladajočega razreda, ki je pod krinko neodvisnega sodstva izvajal teror nad delovnim ljudstvom Jugoslavije, zlasti nad onimi, ki so se borili za pravice delovnega ljudstva. Po fašističnem vzoru smo imeli tedaj celo posebno sodišče za zaščito države, ki je imelo predvsem nalogo, da zatira borbo proletariata za svobodo.

(Nadaljevanje prihodnjik)

RAZPIS za novi tečaj Politične šole pri CK ZKS (od 6. februarja do 31. junija 1958)

Tečaj Politične šole je namenjen predvsem delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki so se že uveljavili v organih delavskega in družbenega upravljanja, v organih oblasti, sindikatih, društvih itd. in jim daje potrebno širše znanje iz politične ekonomije in znanstvenega socializma.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi, višini mesečnih prejemkov ter tudi o stažu in funkcijah v političnih organizacijah in družbenih organih pošljite najkasneje do 10. januarja 1958 na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 39 in tudi na svoj občinski komitej ZKS.

O sprejemu in tečaju in v internat, ki je pri Politični šoli, bo vsak posameznik pisмено obveščen, in sicer najmanj 14 dni pred pričetkom tečaja. Podrobnejše informacije dobite na upravi šole, oziroma na občinskem komiteju svojega področja.

DOLENJSKO KMETIJSTVO

Neizkoriščene rezerve

O gospodarskih programih KZ za leto 1957 smo svojčas objavili, kaj predvidevajo, da bodo ukrenili za povečanje kmetijske proizvodnje in povečanje dohodkov. O doseženih rezultatih po sprejetih programih so upravni odbori v nekaterih primerih stopili pred zadrugišnike za razveseljivimi podatki. Naj omenim samo nekatere izmed njih:

KZ Trebnje je dala osnovni poudarek izpopolnitvi proizvodnje krompirja, ker imajo njihovi člani veliko zanimanje za pridelovanje te kulture. Ko je bilo razpisano nagradno tekmovanje, je zadruga organizirala tri skupine tekmovalcev z nad 8 ha zemlje v eni skupini. Vsak kmetovalec se je bil dolžan razmisliti po navodilih kmetijske službe pri obdelavi posevka. Rezultat tega je bil, da je ena skupina dosegla povprečni pridelek 59.843 kg krompirja na 1 ha! Posamezni primeri so presegli tudi nad 60.000 kg na ha.

Podobni rezultati so bili tudi v drugi KZ. Nekaj zadrugišnikov iz KZ Velika Loka je dosegel 67.000 kg krompirja na 1 ha, v KZ Dragatuš pa je bil najvišji pridelek 49.000 kg na ha. V KZ Sentočenc smo ugotovili, da je poskusno gnojenje na travniku dalo dvakrat večji pridelek in da jih stane seno na pogojnem travniku le 4 din.

Z uspehi, ki smo jih dosegli letos v pridelovanju krompirja, je znova dokazano, da imamo v kmetijstvu še ogromne rezerve v najrazličnejših kulturah. To lahko trdimo zlasti za krmne rastline, kjer izkoriščamo komaj 50 do 60 odstotkov naših zmogljivosti. S podobnimi ukrepi, kot je zdaj tekmovanje za

večje hektarske pridelke, si bomo morali zagotoviti večjo proizvodnjo. Le tu in le na tak način je treba iskati pot za višjo življenjsko raven.

Podobnih primerov, ki so pokazali boljše rezultate, kot smo si jih obetal, je še več, razen na področju KZ Sentočenc, kjer je zemlja peščena in je imela suša večji vpliv.

Za take primere so se seveda zadrugišniki pritoževali, češ da bi bilo lahko boljše, če bi KZ nudila več pomoči, kritizirali so tudi, da je pri večini KZ slabo organizirano delo s strojnimi uslugami ali pa da nekatere KZ potrebnih strojev sploh nimajo. V Mokronogu n. pr. so zadrugišniki imeli resno skrb za uničevanje kolaradskega hrošča in škropljenje proti krompirjevi plesni ter potrebo po strojni košnji. Tamošnja KZ ima potrebne stroje na razpolago, ni pa bila pripravljena organizirano stopiti v akcijo. Dobro organizirano delo strojnega odseka je imela KZ Dol. Toplice, ki je poškropila nad 40 ha krompirja s traktorjem. V tem primeru so zadrugišniki spoznali prednost strojne obdelave ne samo v tem, da olajša fizično delo kmetovalca, pač pa, da tudi kvalitete opravi n. pr. škropljenje in tako vpliva na povečani pridelek. Na splošno se je pokazalo veliko zanimanje za strojno obdelavo v krajih, kjer so za to dani pogoji.

Upravni odbori zadrug so pripravili za polletne občne zbere KZ pregledna poročila o uspehih in slabostih v delu kmetijskih zadrug — Glavna razprava zadrugišnikov je bila usmerjena predvsem v zboljšanje kmetijske proizvodnje — V pogodbeni proizvodnji krompirja in nagradnem tekmovanju v skupinah za pšenico in krompir so bili doseženi nepričakovano dobri uspehi

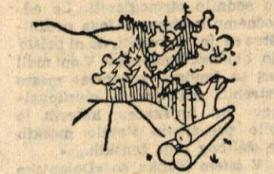
zavzel nasprotno stališče, so zadrugišniki še vedno vztrajali pri svojem, ker jim niso bile stvari dovolj pojasnjene in tako do pravih zaključkov ni prišlo. Podobno je tudi pri KZ Novo mesto, kjer je na organiziranem delu kmetijskega napredka najmanj narejena (razen v selekciji, živinoreji po stari tradiciji), vendar je upravni odbor za-

vzel stališče, da trgovina ne moti razvoja kmetijstva. Če je to prav ali ne, naj dokončno odloči zadrugišniki-proizvajalci, ki čutilo potrebo, da se sistematično dela za kmetijski napredek, tako kot dopuščajo materialna sredstva in kot narekuje pomnožnja, da ima kmet zagotovitev za vnovčevanje svojih pridelkov.

Ali dovolj dvigamo gospodarsko moč zadrug

Vsaka KZ, ki hoče biti organizator napredka, mora imeti za to potrebna sredstva kot so poslovni prostori, skladišča in razni stroji, tehnice itd. Za tako opremo je potreben denar, ki se

dar pri tem niso vedno šteli računati. Vse KZ so opravile 1 milijardo in 368.000.000 din prometa in pri tem ustvarile 22.000.000 din dobička za sklade KZ. Od tega odpade na trgovino z industrijskim blagom 50% prometa, dobička pa le 13% ali 3.000.000 din. Pospeševalni odseki pa imajo zgubo v višini 937.000 din. Ta sredstva so sicer precejšnja za KZ, vendar, če upoštevamo potrebe za dobro opremo zadrug za raznimi pomočniki (strojnimi in transportnimi napravami itd.), je to še vedno premalo in bi pri pravilnem poslovanju lahko dosegli še boljše rezultate. KZ Velika Loka je n. pr. napravila prometa pri odkupu 14.750.000 din in ima pri tem poslovno zgubo v višini 352.588 din. Ko je občni zbor razpravljal o polletnem uspehu (pravilneje — o neuspehu), so bili člani zadovoljni z visokimi odkupnimi cenami, malo pa so pomislili na to, da si rušijo last-

mora ustvariti iz tistih dejavnosti, za katere se uporabljajo zadruga sredstva, to pomeni, da se denar zbira iz dohodka prometa pri reprodukcijskem blagu (semena, gnojila itd.) pri strojnih uslugah in pri odkupu kmetijskih pridelkov. Na tak način posluje večina KZ. Vendar

Največji pridelek krompirja: na Dolenjskem!

8.100.000 dinarjev nagrad pripravljenih za proizvajalce in organizatorje tekmovanja v novomeškem okraju

Že spomlad smo pisali o velikem tekmovanju kmetovalcev v pridelovanju krompirja. V Sloveniji je tekmovalo 339 kmetijskih skupin in 13 obratov družbenih posestev ki so vsi dosegli zelo lepe uspehe. Najnižji povpr. pridelek skupine je bil 251 centov, najvišji pa celo 450 centov. Povprečje slovenskih kmetovalcev znaša 339,7 centa.

Največ krompirja na hektar so pridelali dolenjski kmetje, najbolj množična pa je bila tekma v Prekmurju. V novomeškem okraju je 22 skupin na dobrih 194 hektarjih površin pridelalo povprečno po 450,6 centov na hektar. Predvideno je, da bodo pridelovalci in or-

L. kongres kmetijskih tehnikov in inženirjev

Prejšnji mesec je bil v Beogradu I. kongres kmetijskih tehnikov in inženirjev, ki je trajal 3 dni. Po zelo plodnem delu so na zaključku sprejeli resolucijo, v kateri med drugim ugotavljajo, da so v našem zadržanem kmetijstvu skrite še velikanske proizvodne rezerve in da z uporabo sodobnih sredstev lahko zagotovimo hitrejši razvoj kmetijstva. Resolucija med drugim tudi pravi, da se mora večina kmetijskih inženirjev in tehnikov zaposliti v kmetijskih zadrugah in socialističnih gospodarstvih, kjer bodo lahko največ koristili nadaljnjemu razvoju kmetijstva.

ne temelje, za katere sami jamčijo.

Podoben primer je KZ Prekopa, ki ima pri trgovini in odkupu s kmetijskimi pridelki 7.620.244 din prometa in pri tem le 3.000 din čistega dobička, vse na račun visokih odkupnih cen. Od takšnega poslovanja ne morejo zadrugišniki pričakovati gospodarskega napredka zadruga. Prav ta KZ ima že izrabljen posameznik, tako da ga je nujno treba obnoviti za njihovo mlekarstvo proizvodnjo. Ker KZ nima denarja, ima namen kupiti posameznik privatnik in ga dati v zakup KZ. S takšno politiko seveda pomaga zadruga firma privatniku in je odvisna od njegovega premoženja, zato ker si ne ustvarja lastnih sredstev in gospodarske moči.

Vsi ti problemi so bili obravnavani na polletnih občnih zbore. Zadrugišniki so dobili trdnejše prepričanje v možni napredek, če je delo zadrug organizirano, ker je odvisno od ljudi, ki zadrugo vodijo, in od zadrugišnikov, odnosno od tega, v koliko sodeluje KZ z organi, ki so zadrugi dolžni pomagati. Zato so resno izbirali kandidata za zbere proizvajalcev v novih občinskih ljudskih odborih.

Stane Semrak

Kdo ni vesel polno obloženih trt? Le da je med njimi na Dolenjskem vse preveč šmarnice in drugih samorodnic, premalo pa žlahtnih trt. Treba pa bo tudi tu prelomiti z zaslostjo, sicer ne bo ne haska, ne potrebnega splošnega napredka.

Razširjenost trt samorodnic

Dolenjski kmetje premalo poznajo zgodnjo sorto trte »Radgonska ranina«, ki naj bi zamenjala šmarnico

Samorodnice imenujemo trte ki rodijo ne da bi jih bilo treba cepiti in so vsaj delno odporne proti glivičnim boleznim. Izraz samorodnice je novejšega izvora in je nastal šele po pojavu trtne uši (prej samorodnic sploh niso bili v letih 1880 do 1890. S tem izrazom so hoteli ločiti trte, ki so bile vsaj delno odporne proti trtni uši, so rodile grozdje in jih ni bilo treba cepiti, od trt, ki niso bile odporne proti trtni uši in jih je bilo treba cepiti.

Razširjenost samorodnic v Sloveniji

Po statističnih podatkih je v Sloveniji 5433 ha samorodnic. To predstavljajo eno petino vseh vinogradov. Največ samorodnic je na Dolenjskem, Dolenjski sledi Prekmurje, Ptuj, in Celje. Nekaj manj je samorodnic okrog Maribora, še manj okrog Ljutomer, Radgona, Bileškega in v Posavju. Primorska pa samorodnic skoraj ne pozna in jih okrog Kopra sploh ni.

V resnici je samorodnic več, kot jih izkazuje statistika. Statistika namreč ne zajema številnih brajd ter površin zasajenih s samorodnicami izven znanih vinorodnih področij, na njihah itd. Po oceni bo v Sloveniji okrog 8 tisoč ha samorodnic. Če odštejemo Primorsko, je to 45 odstotkov vseh vinorodnih površin Stajarske in Dolenjske.

Kar se tiče pridelka vina pa je na Stajarskem in Dolenjskem

celo več vina od samorodnic kot od žlahtne trte. Samorodnice so namreč precej na gostoto sajene. Računamo, da je samorodnic na 1 ha 8 tisoč trt, medtem ko je žlahtnih trt v sedanjih vinogradih le 7 tisoč na 1 ha. Vsaka trta samorodnice da povprečno 1 liter vina, žlahtna trta pa le četrt litra. Tako pridelamo na Stajarskem in Dolenjskem 640 tisoč hektolitrov vina samorodnic, vina od žlahtne trte pa le 345 tisoč hektolitrov.

Vino samorodnic se po gostilnah ne sme točiti (Vinski zakon). V kolikor se vino samorodnic sploh prodaja, ga kupujejo le kmetje, ki vina sploh ne pridelajo za lastno potrebo. Največkrat je ta kupčija v obliki raznih zamenjav za živež, les itd. V glavnem pa vino samorodnic potrošijo pridelovalci sami. V tej veliki količini pridelka vina samorodnic leži neizkoriščena tržna vrednost v vsoti okrog 3.200 milijonov din letno.

Samorodnice v novomeškem okraju

Na območju sedanjega okraja Novo mesto, ki zavzema pretežno večino Dolenjske, je po statističnih podatkih 1400 ha samorodnic, od katerih odpade na Belo krajino okrog 200 ha, 1200 ha pa na ostale predelje okraja. To predstavljajo 35% vinorodne površine okraja. Po občinah (po statističnih podatkih) so pa samorodnice razširjene približno takole:

Žužemberk 100 (sama samorodnica), Straža-Toplice 76% Trebnje 60%, Novo mesto 45% Mirna 35%, Sentočenc 22%, Ormož 20%, Kostanjevica in Mokronog po 18%, Semič 9% in Metlika 6%.

Tudi v okraju Novo mesto bo samorodnic več kot jih izkazuje statistika. Po oceni jih bo okrog 2000 ha ali 45% vseh vinorodnih površin. Računajoč 8.000 trt na ha, na trto pa liter vina, pridelamo 160.000 hl vina samorodnic. Vrednost 1 litra vina samorodnic je okrog 60 din. Tržna vrednost pridelka vina samorodnic v okraju torej znaša okrog 960 milijonov din letno. Ta vsota leži neizkoriščena, ker se po vinskem zakonu vina samorodnic ne sme prodajati. Posledica je čezmerno pitje vina samorodnic po domačih, kar ima za posledico prvič veliko revščino, drugič pa pridelka vržešne prepire, pretepe in podobno.

Mimo navedenih dejstev ne smemo iti več molče. Treba bo nekaj ukreniti. Kot vidimo, taksa na samorodnice tega vprašanja ne more rešiti.

Rešitev je v nadomestku za šmarnico

Naši Dolenjski tako izrazito ljubijo vinsko trto, pa čeprav je šmarnica, da je ne bodo zlepa opustili. Lato je treba tem izrazitim ljubiteljem vinske trte dati trto, ki bo tudi v predelih, kjer raste šmarnica dobro uspevala, ki bo dozorela še pred šmarnico, ki bo bogato rodila in bo tudi drugače skromna. Taka trta obstaja, samo da je našim vinogradnikom na Dolenjskem še po večini neznan. Imenuje se Radgonska ranina. To trto bo treba s sredstvi občinskih in krajskih skladov, ki se ustvarjajo s takso od šmarnice, širiti v področja, kjer imajo samo šmarnico. Vinogradniki v področjih, kjer je sama šmarnica, so za to akcijo dovzetni, treba jih bo le gmotno podpreti in tako polagoma začeti reševati pereče vprašanje samorodnic na Dolenjskem. Tit Dobršek

Kako je z nekmetijsko dejavnostjo zadrug

Občni zbori KZ, ki so bili združeni s sprejemanjem kandidatskih list za občinske zbere proizvajalcev, so dali še večje obeležje kmetijskemu napredku, ki naj hkrati rešuje socialne probleme na vasi. V vseh KZ, kjer je bilo delo pravilno zastavljeno z organizacijo povečanja kmetijskih pridelkov, so zadrugišniki uvideli, da nekmetijska dejavnost pri KZ, kot trgovina s potrošnim blagom, gostilne in razne obrtne delavnice, ne morejo vplivati na zboljšanje kmetijske proizvodnje, pač pa le ovirajo njen hitrejši razvoj. Saj je največji del uslužbenec KZ zaposlenih pri odsekih nekmetijskih dejavnosti in še upravni odbori zamujajo čas okoli teh problemov. Razumljivo je, da kmet, ki si prizadeva za napredek, ne more dobiti pri taki KZ primerne pomoči. Ko se je postavilo na dnevni red vprašanje, ali naj KZ še naprej živitarski s trgovino in zanemara druge, večnejše kmetijske probleme, so zadrugišniki odločili, da se nekmetijska dejavnost ločijo od KZ. Prav v tem je pri KZ

obrat v dosedanem delu, da se poglubi stvarnim potrebam razvijajočega se napredka v kmetijstvu, da postane organizator, da s stroji, gnojili, semeni in strokovnimi navodili sodeluje v proizvodnji vseh poljedelskih kultur, ki v posameznih krajih uspevajo in ki jih trg zahteva.

40 KZ ima 72 trgovskih poslovnic in 28 obrtnih odsekov. Iz tega sledi, da je potrošniška izbira podeželja dobro razvita in prav tako tudi obrtne usluge. Razumljivo je, da so te dejavnosti potrebne, napačno pa je mišljenje, (kar se pojavlja), da so zato poklicane KZ in da je to njihova osnovna dolžnost. Če bi imele naše zadrug vse odseke tako močne kot so trgovski odseki (potrošno blago), bi podobne rezultate, kot so doseženi pri krompirju, lahko dosegli v vseh drugih kulturah in panogah! To pa je osnovna naloga KZ in interes naprednih kmetovalcev in celotne družbe.

Teh pojmov še niso razčistili v nekaterih KZ kot n. pr. Sentočenc. Ko je že upravni odbor

ZLOŽBA KMETIJSKIH ZEMLJIŠC

Ljudska skupščina LR Slovenije je v torek, 26. novembra, sprejela več novih zakonov. Med njimi je tudi zakon o komasaciji kmetijskih zemljišč, ki skupno z nedavno sprejetima zakonoma (o izkoriščanju kmetijskih zemljišč in o racionalnem izkoriščanju kmetijskih zemljišč), pomeni izredno pomembno podlago za ureditve

tev ureditvenih načrtov kmetijskih organizacij. Ureditve zemljišč splošnega ljudskega premoženja in posestev kmetijskih zadrug je več kot nujna. Zložba razkosanih parcel mora odpraviti sedanje nemogoče stanje in omogočiti naprednejšo specializirano in cenejšo kmetijsko proizvodnjo.

O novem zakonu bomo v našem listu v kratkem obširneje še poročali.

Prepovedan izvoz nekaterih živil

Izdana je bila prepoved za izvoz nekaterih proizvodov, da bi se medtem uredilo stanje na domačem (notranjem) trgu. Do nove uredbe ni dovoljen izvoz jabolk, fižola in jajc, omejen pa bo tudi izvoz mesa in mesnih izdelkov. Uvozili bomo pa 2000 ton jabolk, 500 ton jajc, večje količine pomaranč, limon in mandarin.

Hmelj tudi v Srebrničah

Ekonomijo v Srebrničah bo prevzela Kmetijska šola Grm. Del plodne zemlje v Srebrničah bodo že spomlad zasadiли s hmeljem, za kar so pripravili v tekcu. Spomlad bodo zasadiли s hmeljem 5 hektarov, pozneje pa še več.

Kot se spominjajo starejši ljudje, je tod že raste hmelj, pa ne samo v Srebrničah, temveč tudi drugod. Tako se spominjajo starejši hmeljarji v Savinjski dolini, da so prejemale hmelj tudi iz škocjanske okolice. Mimo kmetijske šole Grm

Domače žveplo

V koksarni Lukovca bo začel še ta mesec poskusno obratovati novi obrat za pridobivanje žvepla iz premoga. Računajo, da bi lahko že prihodnje leto dobivali kakih 10 ton žvepla na dan, kar bo za naše kmetijstvo in celotno gospodarstvo velikega pomena.

bodo spomlad zasadiли hmelj še pri Sentočencu, kjer bo državno posestvo Brezovca zasadiło s to donosno industrijsko rastlino 9 hektarov, Klevčev pa 5 hektarov. Nasadi bodo urejeni po najspodobnejšem načinu, tako da bo možna obdelava s stroji. Namesto dragih hmeljev bodo uporabili žitne opore.

Več bomo o hmelju na Do-

lenjskem poročali v prihodnji kmetijski prilogi 25. decembra.

Ing. Milan Bračička:

Silirajmo krompir in pitajmo živino!

Mnog! proizvajalci krompirja postavljajo vprašanje, kam letos s tržnimi presežki krompirja? Ne samo pri nas na Dolenjskem, to vprašanje se postavlja po vsej Sloveniji. Saj imamo nad deset tisoč vagonov tržnega presežka krompirja, Hrvaška pa okoli štiri tisoč vagonov.

Na drugi strani je na trgu veliko povpraševanje po pitni goveji živini in prašičih. V Sloveniji imamo organizirano pogodbeno pitanje. Organizator te akcije je Zadruga poslovna zveza Slovenije. Izšli bodo posebni predpisi, ki urejajo pogodbeno pitanje in zajamčene odkupne cene.

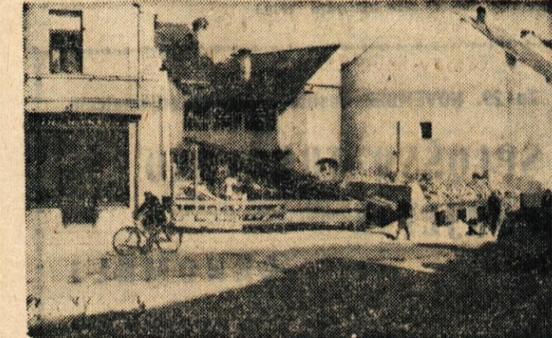
Do sedaj je reja klavne živine pri nas bila slaba in neorganizirana. Izvoz klavne živine, predvsem volov, se je v zadnjem času v našem okraju številčno zelo povečal, toda kvaliteto se ni izboljšal. Izvažamo pretežno slabo živino, delno II. razreda, večinoma pa

III. razreda, ki jo potem množica dopitajo in tako zanijejo sadove našega truda, čeprav imamo možnost, da sami izpitamo živali in nam tista vrednost ostane doma. Razen tega s tretjerazrednim! volovi ne moremo biti konkurenčni sposobni na zunanjem trgu, čeprav je po kvaliteti živini v zadnjem času veliko povpraševanje na domačem in tujem trgu. Z večjo in boljšo blagovno proizvodnjo povečamo narodni dohodek, stabiliziramo domači trg in ugodno vplivamo na zunanji trgovinski plačilno bilanco.

Vse presežke krompirja pa lahko dobro izkoristimo v živinoreji, in sicer tako, da pitamo živino in prašiče. Krompir v naravnem stanju do meseca junija izgubi tudi do 50% svoje vrednosti, za to je edina rešitev, da ga siliramo. V ta namen lahko uporabljamo kadl all preproste silosne jame, obložene s kamenjem ali z opek.

Pitanje goveje živine

Pitanje delimo v tri razdobja: 1. Predpitanje ali priprava za pitanje, to je razdobje, v katerem žival pričujemo na pitno hrano in obroke. V tem (Nadaljevanje na 4. strani)

Škrbino na cesti komandanta Staneta v Novem mestu je zamenjala nova stavba Okrajne zadrugne zveze, kamor so se preselile pred kratkim tudi druge zadrugne ustanove (fotografirano ob začetku del in ob dograditvi nove upravno-stanovanjske stavbe).

Revolucionarno valovanje na Dolenjskem pod vplivom Oktobrske revolucije

Klerikalni »Slovenec« se je 4. januarja 1919 razburjal zaradi svojega miljenca: »Nasilje in ne demokracija. Iz Kandijskega in Novem mestu nam poročajo, da so tam nahujskani ljudje dne 28. decembra (prav 27. op. F. S.) oboroženi pridili pred župana Zorca, ga vlekli v občinsko pisarno, kjer so ga z grožnjami prisilili, da prevzame nase vse vojno posojilo, ki ga je podpisala občina. Velika občina Smihel - Stopiče je podpisala vsega vojnega posojila 43.900 K. G. Zupan in g. blagajnik sta izjavila, da prevzame nase toliko vojnega posojila, kolikor jima pripada kot občinskima odbornikom. Del množice je bil s tem zadovoljen, drugi pa so imeli župana zaprtega v občinski pisarni do pol tretje ure popoldne, ko je g. Kulovic za župana polo-

žil 5000 K varščine. Nato so razgrajali postavili svojega župana v osebni odbor. Vovkal iz Gote vas... To je nasilje in ne demokracija! Na ta način ne bomo uredili svoje države...«
Socialistični »Delavec« pa je 1. februarja 1919 pisal: »Neki klerikalni list piše pod naslovom »Boljševstvo« sledeče: V Kandiji (na Dolenjskem) so prišli oboroženi, menda kmetje, nad župana Zorca (doma mu pravijo Stembur)... Če mislijo socialni demokracije, kateri se v svojem listu bahajo, da so to naredili, da bodo tudi pri nas po rusko vladali, se silno motijo...«
Delavec dodaja, da se Zorc, ki so ga klerikalci podpirali, ni v novi dobi ni hotel umakniti. »Trebalo je bilo torej nastopiti po rusko, ker drugega jezika ni hotel razumeti.«

Jože Pirnar se umakne v ilegalo

Zandarji so zastoj iskali Pirnarja, čeprav jih je šlo po njegovi kar osemnajst. O svojem neuspehu so 1. januarja 1919 sporočili okrožnemu sodišču: »Na poziv z dne 31. grudnia 1918... poročam, da se Jožeta Pirnarja ni moglo aretirati in ga tamošnjemu sodišču priversti, ker je baje odšel 31. decembra

1918 v Gradec po usnje. Pirnar je bil o tem (to je o aretaciji — opomba F. S.) obveščten.«
Jože Pirnar ni šel nikamor po usnje, ampak se je umaknil pred aretacije — v ilegalo. V visokem smegu je leznil od vasi do vasi in obiskal zaupnike. Obveščal jih je, da so zandarji začeli napad na kmečko-delavsko oblast in jim naročil, naj naslednjega dne zberejo ljudi, krenejo v mesto in iz sodišča osvobodijo zaprtega Florjančiča. (Podatki J. Pirnarja, zaslišenja J. Zorca, F. Avsca in D. Drašlerja.)

»Zdaj gre za naše pravice...«

Hkrati je Pirnar s svojimi zaupniki sestavljal svarilno pismo bivšemu županu Zurcu, ki ga je Zorc nato izročil sodišču. Pismo se glasi: »Če bo dotičnik (Jože Pirnar — opomba F. S.) le eno uro zaprt zaradi vas, potem se vi nikar ne prikažite na cesto in še doma ne boste življenja varni! Mi se potegujemo za naše pravice, kakor nam pripadajo. Zvedel smo, da ste zdaj poslali 18 zandarjev po njega. Kaj pa je on vam naredil huduga? Veliko smo jih že pobili (v vojni — opomba F. S.) pa nismo vedeli zakaj. Zdaj pa vemo, ko gre za naše pravice. In tudi slabo za tistega, ki na vašo stran vleče. Če bo količkaj zaprt, se lepo spravite z bogom, da ne boste imeli nobenega greha na srcu. Gorje tudi tistim, ki so pri-

šli po našega kovača (Florjančiča). Zdaj pojdite pa vi kovati klinge in vozove. Če ne bo nobeden nič zaprt, boste varni pred ljudmi. Zdaj veste, da imate dosti sovražnikov, ko je cela občina nad vami. Eden vas bo že spodkrepel. Ste nas dobro naučili v tej vojski. Nam je prav tako vas spodbudili, kakor enega makedonca ubiti! Zdaj pa naredite, kakor hočete. Če vam ni nič mar za vašo družino, nam ni tudi nič. V sredo 1. januarja 1919, šest dni revolucionarnih dogodkov v Kandiji, so se skupine upornih kmetov po devetih urah zjutraj zbrale na glavnem trgu v Novem mestu. Kmalu nato je množica krenila pred sodišče in zahtevala izpustitev Florjančiča, kar je sodni pripravnik Viktor Kobe kot pričča takole opisal:

»Na novega leta dan sem bil v sodišču in se je tam govorilo, da pridejo ob desetih urah dopoldne kmetje oprostiti v zaporu nahajajočega se Florjančiča. Ko sem šel pred 10. uro, približno ob trideset na deset v družbi turkajnskega odvetnika dr. Vladimira Žitka zapuščal sodišče, sem ob izstopu pri glavnih vratih zapazil množico ljudi, ki se je bližala sodišču. Jaz in dr. Žitek sva se ustavila pri vratih in opazovala množico, ki se je mirno, brez hrupa pomikala k sodišču. Od množice se je ocepil mož, katerega ne poznam, in stopil k meni ter me vprašal, če je v sodišču še državni pravdnik. Pripomnil je, da so prišli radi Florjančiča, da bi ga radi dobili ven... Povedal sem mu, da mora počakati, ker pride državni pravdnik v sodišče šele ob desetih ali pol enajstih. Mož me je prosil, naj javim sodišču, da so prišli. Na njegovo

Orožniki in državno pravdnništvo se vmešajo

Orožniška postaja v Novem mestu je šele 30. decembra 1918 poslala državnemu pravdništvu v Novem mestu prijavo »Pirnar Jože in drugi, javno nasilstvo«, ki jo je državno pravdnništvo prejelo 31. decembra. V njej je strašmojster Lozar dokaj objektivno poročal o razvoju dogodkov v Kandiji in med ostalim ugotavljal:

»Bivši župan Zorc pravi, da je bil od kolovodja Pirnarja in drugih na svoji osebni prostosti oviran cele 4 ure in ravno od teh prisiljen odstopiti... Pirnar in drugi, kakor tudi množica je le zahtevala županov odstop in poravnanje občinskega dolga in ako bi bil Zorc odstop kot župan smihelski in pokrovitelj občinskega dolga precej od začetka privolil in to izjavo pisмено dal, bi bil spuščen, ne da bi bil na svoji osebni prostosti količkaj zadržan. Prav tako je nekdo poslal anonimno ovadbo, ki jo je državno pravdnništvo prejelo 31. decembra. Ovadba se glasi: »Državno pravdnništvo - Novo mesto. Ker so se vršile pri županstvu Smihel-Stopiče po nahujskanih družah razna nasilstva na župana, in občinske odbornike, se prosim uvedbo preiskave zoper karice, za katere se naj poizva. — Več občanov.«

Na državnem pravdništvu v Novem mestu pa je 30. decembra 1918 zglasil Franc Medved s Krke številka 12 in ovadba Janeza Florjančiča: »Predčerašnjim je šel kovati in kočar Janez Florjančič iz Malega Slatnika k Francetu Vrtačiču na Zihovo selo ter mu grozil... Včeraj je pa grozil napram mojemu sinu Francetu Medvedu ml. ... Sin mi je to sporočil, zdaj sem pa v takem strahu, da se ni in ne upam ven. Znašajo se nad menoj menda zato, ker sem bil zaupnik živinske vnovčevalnice v Ljubljani. Oni, ki delajo nered, so povečini kočarji, brezposelni delavci in silnice propalice... Prosim, da se Janeza Florjančiča zapre... Včeraj sem moral ostati brez maše, ker se nisem upal v mesto, ker je stala cela družah teh razgrajalcev na trgu. Janez Florjančič je bil tudi zraven, ko so razgrajali pri Stemburju.«

Na osnovi te ovadbe je državno pravdnništvo 30. decembra predlagalo »1. uvodno preiskavo zoper Janeza Florjančiča radi hudodelstva javne nasilnosti po členu 99. k z. ... in 2. sodni preiskovalni zapor...«

Orožniki so Florjančiča aretirali 31. decembra zjutraj in ga ob 8- uri privedli v zapor.

Po štirih dneh nemotene revolucionarne oblasti v občini

Piše Francček Saje

Smihel-Stopiče — 27., 28., 29. in 30. decembra — je bila aretacija Florjančiča torej prva reakcija buržoazne oblasti, ki so si sledile še nove. 31. decembra ob 10. uri dopoldne je okrožno sodišče v Novem mestu zaslilo pričo Josipa Zorca iz Kandije, ki je razen že citiranih odstavkov in drugih manj važnih stvari na koncu izjavil: »Čul sem danes, da je Pirnar mlajši zajahal konja ter da ho-di okoli in prigovarja ljudstvu, da naj bo na njegovi strani. Ker je Pirnar v stanu pregovorit ljudi, hujskače, katerih se veliko nahaja v naši občini, da bodo planili z orožjem in z drugimi sredstvi na molo hišo, kar sem čul včeraj zvečer, prosim, da se ga takoj privede v zapor.«

Na to Zurčevu zahtevu in prej navedene ovadbe je državno pravdnništvo 31. decembra 1918 predlagalo uvedbo preiskave in preiskovalen zapor za Janeza Florjančiča, Jožeta Pirnarja, Franceta Fabjana in Ivana Sarjevca. Ta predlog je sodišče prejelo in sprejelo 1. januarja 1919. Po dogovoru z državnim pravdnikom pa je novomeško okrožno sodišče že 31. decembra pristalo na poziv orožniški postaji, da aretira Jožeta Pirnar-

S prekopa padlih borcev v Birčni vasi (Foto Niko Pavlič)

Kmetje zahtevajo izpustitev Florjančiča

»Na novega leta dan sem bil v sodišču in se je tam govorilo, da pridejo ob desetih urah dopoldne kmetje oprostiti v zaporu nahajajočega se Florjančiča. Ko sem šel pred 10. uro, približno ob trideset na deset v družbi turkajnskega odvetnika dr. Vladimira Žitka zapuščal sodišče, sem ob izstopu pri glavnih vratih zapazil množico ljudi, ki se je bližala sodišču. Jaz in dr. Žitek sva se ustavila pri vratih in opazovala množico, ki se je mirno, brez hrupa pomikala k sodišču. Od množice se je ocepil mož, katerega ne poznam, in stopil k meni ter me vprašal, če je v sodišču še državni pravdnik. Pripomnil je, da so prišli radi Florjančiča, da bi ga radi dobili ven... Povedal sem mu, da mora počakati, ker pride državni pravdnik v sodišče šele ob desetih ali pol enajstih. Mož me je prosil, naj javim sodišču, da so prišli. Na njegovo

željo sem šel na sodišče nazaj in povedal predsedniku. Ko sem šel potem iz sodišča, sem povedal možu, da sem javil predsedniku, nakar se mi je mož zahvalil. Opomnil sem ga, da naj bodo misli, da ne bo kakke neresice, in da naj mladino, katere je bilo precej v množici, zapo-di domov. Nato je mož pozval mladino, da naj se takoj odstrani. Nato sem odšel domov. Ta mož iz množice je bil Franc Ovniček, kmet iz Malega Slatnika. Med množico pa je stal Franc Avsec, kmet iz Malega Slatnika, ki se je kot obdolženec 3. januarja zagovarjal: »Šil smo pred sodišče. K nam pride Jože Miklec z Malega Slatnika štev. 8. in pove, da je bil na glavarstvu, da je tam vprašal glavarjevega pisarja, kako da naj naredijo in da mu je rekel, naj tri može zberejo, ki naj gredo k glavarju, da ga bodo prosili. Jaz nisem stal prav spredaj pred sodišču, temveč prav zadaj. Slišal sem, ko je Franc Ovniček napodil proč majhne fantje, ki so bili tudi z nami. Kar nenkrat poili in neki krak je nastal, videl pa nisem ničesar, kaj se godi spredaj, ker so bili ljudje z dežniki pred menoj. Vse je začelo bežati nazaj zelo urno, tako, da so me kar nesli v gneči gorj proti Skaber-netu.«

Po ovadbi jetničarja Josipa Drašlerja, se je pred tukajšnje jetnišnico zbralo kakih 100, pred sodnijskim poslopjem pa gotovo do 200 oseb. Orožniški poročnik Josip Tomšič pa je takole opisal svojo intervencijo: »Pozval sem takoj 6 naših orožnikov in poslal po 20 vojakov, prav polkusnih orožnikov, ki so prebivali takrat v stari gimnaziji. Tako močna patrulla je šla potem pod mojim vod-

Pogled na moskovski Kremelj

slučajev smo imeli na Dolenjskem že več, kakor: v St. Jerneju, v Semiču, v Kandiji in na Novoga leta dan v Novem mestu... V isti številki so »Dolenjske novice« zato celo naraslo Krko proglasile za — »boljševiško reko.«

Strah »DOLENJSKIH NOVIC«

»Na novega leta dan v Novem mestu... so hoteli zapeljati celo sodnijo strnoglavlje. Le odločnemu nastopu našega orožništva se je zahvaliti, da ni prišlo do dejanskih napadov. V eni maili ur so zandarji zopet vse mesto iztrebili neprijaznih obiskovalcev in hujskačev, katerih je bilo precejšnje število moških in žalibog tudi ženskih... V istem članku so »Dolenjske novice« s strahom ugotavljale, da je »boljševiški duh« zašel tudi že v dolenjsko mirno ljudstvo, prinesen po nekaterih iz vojne se vrnivših nerazodnih in nahujskanih vojakih. Takšnih žalostnih la vse okolišne vrednih

Kmečko-delavska oblast zadušena

Orožniška postaja v Novem mestu je 2. januarja aretirala kmete Franceta Avsca, Jožeta Mikca in Franca Ovnička z Malega Slatnika. Naslednjega dne je aretirala Franca Sajovica z

nrarja. Toneta Pirnarja pa so mobilizirali in poslali na koroško fronto. S tem je bila kmečko-delavska oblast v občini Smihel — Stopiče zadušena. Bivši župan Zorc je proti volji ljudstva zopet prevzel županske posele. Uniformo občinskega policaja je ponovno oblekel Martin Petrič, ki je s svojo odrezano suknjo vzbujal obilo smeha in ljudi spominjal na petdnevno ljudsko oblast. Ker takratni oblastniki niso želeli še bolj razburjati ljudstva so bili velikodušni. Ze 3. januarja so proti občini, da bodo ostali doma, spustili iz zopora Avsca, Mikca, Ovnička, Sajovica in Fabjana. Pirnarja so pustili na prostost 17. januarja, Florjančiča pa 23. januarja 1919. Sodišče pa je nadaljevalo natančno preiskavo z zasliševanjem novih in novih prič. Jože Pirnar se je odpeljal v Ljubljano in tam obiskal voditelja Jugoslovanske socialno-demokratske stranke, Antona Kristana, ki je Pirnarju objubil pomoč. Prva njegova pomoč je bila, da je strankin odvetnik dr. Milan Korun 24. januarja sprejel Pirnarjevo poblastilo, da bo njegov zagovornik. Pirnar pa se je z njima pogovoril tudi o nadaljnjem političnem delu med podgorskimi kmeti. Tako je do prvega neposrednega stika med socialno demokratičnim vodstvom v Ljubljani in predstavnikom kmečkih upornikov prišlo kasno, šele po začetku kandidijskega upora. Nato pa je JSDS med porazenimi uporniki začela vzpostavljati svoje postojanke na podeželju.

Kmečki shod v Šmihelu

V nedeljo, 16. februarja, je zbral Jože Pirnar v šoli v Šmihelu toliko mož in fantov, da niti niso vsi mogli v prostorne šolske prostore, na shod socialno-demokratske stranke. Shod je vodil Pirnar. Albin Prepeluh iz Ljubljane je govoril o gospodarskem položaju in pojasnjeval pomen socializma za kmečko ljudstvo. Za njim je Josip Kopač, rojak iz Kandije, šibal slovenski klerikalizem in liberalizem. Dr. Milan Korun pa je razpravljalo o perečih vprašanjih v občini. Zborovalci so izbrali zastopnike raznih vasi za snujoco se organizacija JSDS. Zatem so soglasno sprejeli resolucijo, da mora deželna vlada nemudoma razpustiti občinski odbor, ki je izgubil vsako zaupanje ljudstva, in veliko občino razdeliti. Predlagali so imenovanje novega ravnatelja kmetijske šole na Grmu in ohranitev selmov, kot so bili pred vojno. Predlagali so tudi ustanovitev socialističnega časopisa za kmečko ljudstvo. O shodu je »Naprejš« 19. februarja 1919 objavil dolgo poročilo pod

stvom do jetnišnice. Ko smo prišli do vogla pri jetnišnici, sem v roki držel revolver, zakrival na množico, naj se umakne. Ne da bi kdo kaj rekel, so se začeli ljudje takoj umikati, in so nekateri celo tečili. Poznal nisem nikogar, ker so imeli dežnike. Takrat je padel sneg. Medtem je počil za menoj v rojni črti strel. Najbrž se je slučajno sprožila kakva puška (kar je le neprepričljiv izgovor za namenjen strel v mirne demonstrante — op. F. S.), ki so jih nosili moji orožniki ob nogah. Množico smo nato gnali do Rozmana, kjer smo se razdelili na tri oddelke: eden na Dillančevo ulico, eden po glavni cesti, eden čez Florjanski trg. Pri moštu smo prišli zopet skupaj ter smo gnali množico čez most v Kandijo. Ljudje so se radovali in tiho umikali ter ni prišlo do nobenega incidenta.«

Zadnji stavek Tomšičeve izjave je netočen. Po namernem strelu proti množici so bili ljudje presenečeni in so v zbeganosti zbežali na glavno cesto. Na vratih pa so se ustavili. Nato so zandarji s puškimi kopiti pretepali kmete in tudi ženske. (Podatki T. Pirnata in Janeza Zupanciča, ključavnice iz Smolejne vasi. To razganjanje in pretepanje je trajalo, čeprav od sodišča do Kandije ni niti deset minut hoda, kar celo uro. To priznavajo tudi klerikalne »Dolenjske novice« v svojem poročilu 2. januarja 1919: »Na novega leta dan v Novem mestu... so hoteli zapeljati celo sodnijo strnoglavlje. Le odločnemu nastopu našega orožništva se je zahvaliti, da ni prišlo do dejanskih napadov. V eni maili ur so zandarji zopet vse mesto iztrebili neprijaznih obiskovalcev in hujskačev, katerih je bilo precejšnje število moških in žalibog tudi ženskih... V istem članku so »Dolenjske novice« s strahom ugotavljale, da je »boljševiški duh« zašel tudi že v dolenjsko mirno ljudstvo, prinesen po nekaterih iz vojne se vrnivših nerazodnih in nahujskanih vojakih. Takšnih žalostnih la vse okolišne vrednih

Belokranjske železolivarne in strojne tovarne ČRNOMELJ

čestita vsem delovnim ljudem za 29. november — DAN REPUBLIKE — in nudi svoje kvalitativne ulitke iz sive litine za avtomobilsko industrijo in železnice, razne strojne ulitke in ulitke za široko potrošnjo. Prav tako nudimo li-varske utenzilije, sušilne naprave za vzi-dane sušilnice, prenosne sušilne komore za les, vodne in pneu-matske armature.

Broda in Franca Fabjana iz Irče vasi, 4. januarja zjutraj so orožniki iz Dolenjskih Toplic privedli v zapor še Jožeta Pir-

Silirajmo krompir in pitajmo živino!

(Prenos s 3. strani) razdobju počajamo obroke pre-bavljajnih beljakovin, da si žival okrepí mišično tkivo, na katerem naj bi se v drugem razdobju prijemal loj. 2. Drugo razdobje je raz-dobje stalnega prirastka na težji. V tem razdobju uporabljamo značilno pitovno krmo. Živali si pridobivajo v tem času loj, mlada živina pa loj in meso. 3. Zadnje razdobje ali pitovna dozorelost nastane tedaj, ko se začno dnevni prirastki zmanjševati, dočim se kvaliteta čiste teže izboljšuje. V tem razdobju imamo manj kala, več pa čiste teže. Dnevni prirastek na težji je odvisen od sledečih činitelev, pasma ali tipa goveda, starost pisanca (pri manjših živalih prirastek večji) in pa čas pitanja. Dnevni prirastek je naj-večji v začetku pitanja, v sre-dini nekaj nižji ali enakome-ren, dočim je pri kraju pitanja prirastek najnižji. Za pitanje prihaja v poštev mršava živina, ki ni primerna za plemo. V tem pogledu je pitanje odbira živne, ker omogoča, da z njo izločimo živali, ki nimajo pri-mernih, začetnih gospodarskih lastnosti za plemo. V začetku pitanja znaša dnevni prirastek pri volh 2 do

stek kot 1 kg korusu). Pred-vsem pride v poštev drobni krompir, lahko pa uporabimo tudi zmrmrjenega. Pred upo-rabo moramo zmrmrjeni krom-pir popariti, ker takšnega ži-val bolje izkoristita. Ne smemo pozabiti na stalno dodajanje rudniških snovi in sicer — kuhinjsko sol ter napajanje s čisto vodo. Krmiljenje pitalcev bo šele takrat koristno, če se dnevni krmni obroki sestavijo po kr-mnih normah. V primeru, da nimamo pravnega prirastka v težji, čeprav se pravilno dr-žimo krmne norme, je treba normo zvišati, če pa vendar še ni prirastka, je treba takšne pitalce izločiti iz pitanja, ker slabo izkoristajo hrano. Naj-boljšje je krmiti v skupinah z iz-zrom na telesno težo in ka-tegorijo in šele na kraju pita-nja lahko krmimo posamično.

Kako naj sestavljamo obroke za pitanje?

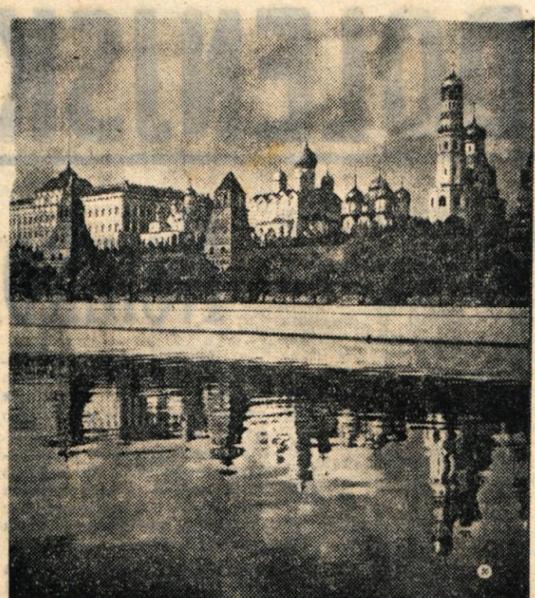
Vzeli homo za primer vola, teškega 600 kg. Na 1.000 kg ži-ve teže vola potrebujemo: 25 do 30 kg suhe snovi; 1,6 kg prebavljivih beljako-vin in 12,5 kg škrobne vrednosti. S takšnim obrokom krmnih snovi homo lahko v največje-šem razdobju pitanja dosegli dnevni prirastek 2 kg. Dnevni obrok pitalca, pita-nega s siliranim krompirjem, bi bil sledeč:

- 20 kg krompirja,
- 5 kg sena,
- 2 kg žit.

Ravno tako lahko izkoristimo peso kot zelo dobro pitovno krmo v sledečem obroku:

- 20 do 30 kg pese,
- 6 do 8 kg sena,
- 1 do 2 kg slame in 3 kg krepkih krmil ali i.e.-šanice žit.

Nujno je, da včasih po mož-nosti v 10 dneh, s tehtanjem kontroliramo pitalce. Mir, red in počivanje v pitalšču so od-ločilni činitelji za uspeh pita-nja. Hlev pozimi ne sme biti preveč mrzel, poleti pa ne pre-več topel. Povprečna tempera-tura v pitalšču naj bo pozim 10 do 14°C, poleti pa 18 do 20°C. Če so poleti hlevi pre-topli, jih ohladimo na ta način, da na južni strani zasenčimo okna. Vrata naj bodo čim več odprta. Cistoča v hlevu pita-nca mora biti primerna, poseb-no je treba paziti na čistočo v jasilih. Predno začnemo krmiti, je treba jasil temeljito očistiti, če pa hranimo s silažo ali in-dustrijskimi odpadki, je treba jasil pred vsakim krmiljenjem dobro oprati ali pa s silažo do suheha izbrisati. Ostanke krme imajo lahko hude posledice za zdravje in prebavo živine. Važno je tudi, da krmimo vedno v določenem času, ker samo v tako določenem času krmiljenja lahko žival počiva, miruje in v redu prebavlja.

Pogled na moskovski Kremelj

za nov list »Ljudski glas«, ki ga je socialno demokratska stranka pripravljala na predlog smihel-skega kmečkega shoda ter začela izdajati 4. aprila 1919. Klerikalni dolenjski listič je sveril kmete pred »Ljudskim glasom« in jim priporočil, naj bero le katoliški »Domoljub« in »Do-lenjske novice«. Za te nasvete pa so bili revolucionarni dolenjski kmetje gluhi. Zato so same »Dolenjske novice« 28. decembra 1919 morale prenehati z izhajanjem zavoljo »stake pilskega šta-vila pajučočih naročnikov«.

»Domoljub« je o kmečkem shodu v Smihelu poročal 20. marca 1919, v članku »Socialisti na kmetih«. V njem je polemiziral s Prepeluhovim govorom in kmete pozival: »Kmetje, ne cepite se v razne stranke! Skoda je vašal! Vsi v kmetске zveze!«

Klerikalna Slovenska ljudska stranka je 6. aprila sklicala shod v Stopičah, na katerem je govoril dr. Mohorič. Shod je posetil tudi znan socialistični agitator g. Pirnar z Broda. Takoj začetek govora mu že ni bil všeč, ampak je za nadklic vedno in vedno »popravljale govornika«. »Do-lenjske novice«, 10. IV. 1919.) Za Mohoričem je spregovoril Jože Pirnar, ki mu je Mohorič vpa-dal v besedo, ljudje pa so Pir-narju odobrvali, nakar so skli-cevalci shod zaključili.

»Dolenjske novice« so v svo-jem poročilu o tem shodu nein-teligentno napadle Jožeta Pir-narja. Zato jim je Pirnar 25. aprila 19190 stvarno odgovoril v »Ljudskem glas«. »Ljudski glas« je 11. aprila 1919 objavil naslednji dopis iz Smihela pri Novem mestu: »Med našim ljudstvom vlada silno ogorčenje, da vlada še vedno ni odstranila bogataša, oholega birta, zanikrnega župa-na, šušterščijanskega deželnega poslanca in splošno neprijub-ljenega človeka, ki sliši na ime Zorc, po domače Stembur...«

Dopisnik dodaja: »Pri nas vlada splošno zanimanje za »Ljudski glas.« V naslednji številki 18. aprila 1919, pa je »Ljudski glas« poročal: »Iz Smihela smo zopet dobili tale dopis: Smihelski občinarji se ogorčeno vprašujejo, zakaj še vedno ni odstavljen župan Zorc... Kaj čakate, da ga bomo še drugi sami preganli, a to pot se ne bo več vrnil. Sicer pa, če bi imel Stembur le mrvice časti v sebi, bi že zdavnaj sam odstopil in se ne bi vsiljeval, ko ven-dar vidi, da je za nobeden ne ma-ra. Dalje tudi odločno zahteva-mo, da se takoj pokliče v občinski odbor nekaj zaupnikov iz naše močne organizacije. To je narodna vlada že zdavnaj skle-nila, zakaj se torej vladni skle-pi tudi ne izvršijo...«

Da so bile socialistične sile v novomeški okolici in v samem Novem mestu res močne, je vsakdo lahko videl 1. maja 1919, ko so delavci in kmetje prvič praznovali delavski praznik tudi v dolenjski metropoli. Vse trgo-vine in lokali so bili zaprti. Od kolodvora so delavci in kmetje z rdečim praporom in kolezari na čelu popoldne odkorakali k »Narodnemu domu«, kjer se jim je pridružil godba. Nato so imeli zloglasnega Stemburja; odkorakali v Kandijo, kjer je bilo veliko zborovanje. »Zbrano ljud-stvo je navdušeno pritrjevalo govornikovim besedam... Tudi na Dolenjskem se razvija rdeči prapor in nastopa svojo zmago-slavno pot.« (»Naprejš«, 2. V. 1919.)

Za 29. NOVEMBER čestita cenjenim odjemalcem

SPLOŠNO TRGOVSKO

PODJETJE

ČRNOMELJ

Oglejte si naše zaloge, preprčali se boste o solidni kvaliteti blaga in nizkih cenah!

OB 15-LETNICI USTANOVITVE PIONIRSE ORGANIZACIJE

Kako so belokranjski pionirji pomagali ljudski vojski

Ob razstavi »Kulturna delež Dolenjske« v novomeški študijski knjižnici so obiskovalci, zlasti mlajši, obstali ob tleh, na ciklostil pisanih listih iz Bele krajine: »Tetemovalni vestnik pionirjeva«, žepni časopis »Mlada Bela krajina« in »Mlada Bela krajina«. Zanimalo me je, ko sem jih prelistaval, kaj piše v njih o belokranjskih pionirjih. Pa povedo dovolj, da sem o njih zbral nekaj zapiskov.

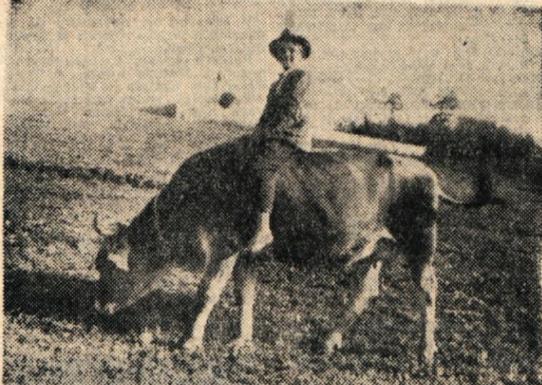
Zanimivo je bilo, da so imeli belokranjski pionirji svoj list, sicer samo tetemovalni, v katerem so podatki, kaj so vse naredili pionirji iz Metlike, Dragatusa, Semiča, s Sinjega vrha in drugod. Tudi v prvi številki »Zepnega časopisa« je nekaj zanimivih sestavkov o pionirjih. Tako v listu »Dva voza drv v enem dnevu« opisuje pionirka Jelenič Anica iz Suhorja, kako so sklenili suhorski pionirji, da bodo za tekmovalne posušili kar največ sadja za ranjene partizane. Seveda je bilo treba drv in so starejši pionirji ves dan v gozdu sekal drva in jih naredili kar dva voza, mlajši pionirji pa so nabirali sadje in ga nosili v sušilnico.

Neke tovarišica Vida opisuje pionirko Starc Terezijo iz Rosalnice, ki je dopisovala celo v Slov. poročevalca. Tako je za dopis »Spomini iz današnje vojne«, v katerem je opisala grozote italijanskega fašizma, prejela od IOOF pohvalo, da je ta dopis najboljši, kar so jih napisali belokranjski pionirji. Spet berem, da so pionirji iz Suhorja pripravili 50 litrov kisa in zbrali 100 lir narodnega posojila. Pionirji iz Božakov-

Pionirski top

Bilo je jeseni leta 1944. Sonce je še s poslednjimi močmi oprevlalo jesensko pokrajino, vsi pridečki s polja so bili že pod varno streho, na cesti sko-

desk, na njih pa pritrjen 1 m dolg tulec iz črne lepenke. Topovska cev! V ceni zadaj tiči pločevinasta škatlica, v njej pa kos karbida. Pionir »top-

Morda je naš pastirček bral kaj o jezdecih z divjega Zahoda, morda pa ga je na jesenski paši samo zabeležil v bose noge... Zajahal je domačo Dimko, ki pa se za breme v svoji krotkosti nitj ne zmeni... (Foto: Polde Pungercar, Mirna peč)

NAROČNIKI!

Kadar sporočate spremembo naslova, pripišite vedno tudi svoj stari naslov, sicer vam spremembe ne moremo preknjižiti v vaši kartoteki!

UPRAVA LISTA

zi Toplice je zamrl promet. Tudi otrok ni bilo na cesti. Organizirani pod vodstvom mladince Dečka (Sevnik) so se mladi pionirji redkokdaj podili po cestah, pač pa so pridno pomagali doma pri hišnem delu.

Pa priteče po zapuščeni cesti mali pionirček in ponosno vzklika: »Pionirski top, glejte, pionirski top!« Za njim privozi skozi vas čudno vozilo. Na dveh kolesih nekaj zbitih

ničar« krepko pljune na karbid, naglo zapre škatlico in jo porine v cev. Zdad prižge vžgalico in odpre majhen zaklop - tresk, že poč, da odmeva po Toplicah. Sijajen izum! Izumitelj in konstruktorji so topliški pionirji.

Cez čas je bilo mogoče brati na topliškem stenočasu sredi trga pred kopališčem:

PIONIRSKI TOP

Topliški pionirji so spretni inženirji. Sestavili so top »gromovnik«, ki v resnici je čarovnik, podobnega še ne poznate. Nabita cev je brez granate, smodnika treba ni — je silna, strelivo v škatlici globina. Topničar hej! — le urno se posilni, za strel potrebni so nam plini! In pionirski top grmi v svetel dan, so tresle hrib, trepeče vsa ravan.

Jankova

OKROGLE

SATELITSKA

»Eh, ta satelit pa moja plača...« je vzdihnil kmalu po prvem.

»Kakšno zvezo pa imata satelit in tvoja plača?«

»Oba sta zginila...«

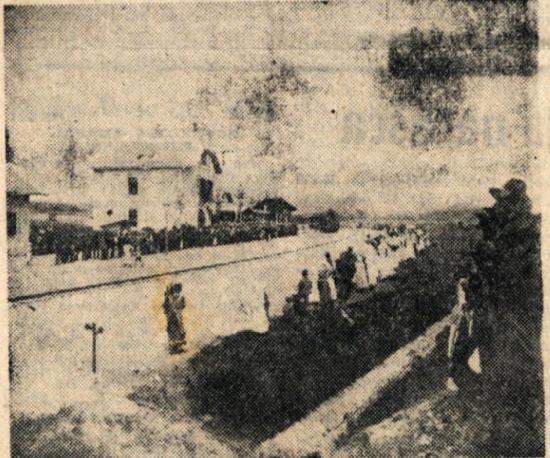
PAMETNO OPOZORILO

Na neki avto cesti je takole opozorilo: »Soferjem je dovoljena brzina 80 km na uro, idijotom pa 100 km.«

POŠTENJAK

»Torej vi trdite, da ste vložili v trafiklo samo zato, da bi vzeli zavojček cigaret. Zakaj ste pa potem poskušali vložiti še v blagajno v trafiklo?«

»Samo zato, tovariš sodnik, da bi vanjo dal denar za cigarete.«

Prvi vlak v Metliki! — to je bil 25. maja 1914 znamenit dogodek, ki nam ga kaže fotografija. Ob pol 11. uri dopoldne je »lukamatija« pripihala iz Rosalnice, odkoder se je kompozicija vračala proti Metliki, Črnomlju itd. Sodelovala je metliška požarna bramba, močna godba, pevci, šolska mladina in seveda množica občinstva. Pogostitev je bila v kolo-dvorski čakalnici in na peronu od 12. ure do pol treh popoldne. Ta dan je Metlika pogostila tudi svoje siromake. Vsakdo, ki je prišel k proslavi, je dobil liter vina, štručke kruha in veliko porcije gnjati. Vreme je bilo zelo lepo, naravnost vroče, zato je pijača ljudem toliko bolj teknila... V Črnomlju pa so imeli s sprejemom prvega vlaka smolo. Villa se je silna ploha, grmelo je in treskalo. Banket na vrhu hotela Lakner je bil pokvarjen: namesto juhe na krožnikih so imeli gostje polne krožnike deževnice, prti so bili mokri, z miz je curela voda... (Foto Anton Mucha)

Ivan Drobnič:

Metliški sejmi pred 50 leti

Metlika je bila do leta 1914 trgovsko najbolj razvit kraj v Beli krajini. Razen bližnjih okolčinov so v njej kupovali Zumberčani tja do Sošic, Vidovinci, Hrvatje od Krašičev in tisti preko Kolpe, tja od Ozlja in Ribnika. Treba je vedeti, da takrat še ni bilo v vsaki vasi trgovine in raznih obrtnikov kakor danes. Če pa je tudi bila kaka trgovčina, ni bilo take izbire kakor v Metliki. Zato so hodili okoličani kupovat rajši v Metliko.

Letni sejmi so bili v Metliki v torkih po praznikih, in sicer: po Treh kraljih, svečnici, po Jožefu, Veliki noči, po binkošnih, o Martijeti, o Vel. šmarnu, o Mihelu, Martinu in Miklavžu. Takrat se je v Metliki zbralo ljudi iz bližnjih in daljnih krajev; prihajali so prodajalci in kupci iz Zagreba, Karlovca, Jaske, Ozlja, Netretiča in Like.

Največji in najbolj obiskani sejmi so bili štirje v letu, in sicer v torkih po Jožefu, Mihelu, Martinu in Miklavžu.

Ze teden dni pred vsakim sejemom so nemuški Kočevarji dovažali v Metliko žaganice (deske), latnike in druge vrste žaganega lesa iz Črnomolja in Stare žage. Hkrati so pripeljali tudi: razno suho robo, kot škafe, čebriče, brente, barilce, kadunje in zibelke.

Na večer pred takimi sejmi so bile metliške gostilne, zlasti tiste ob cesti, polne kupcev in prodajalcev, ki so dali metliškim go-

stiničarjem zaslužiti lepe denarje. Potem vso noč ni bilo miru in razni kramarji so si že ponoči pričeli po trgu postavljati stojnice. V zgodnjih jutranjih urah so pričeli z vseh strani prihajati številni vozovi sejarjev, ki so z vozili in robo hitro napolnili trge in ulice. Tako so na trgu pred cerkvijo nagrmadili svoje izdelke metliški mizarji. Bile so tu visoke in nizke omare, skrinje, mize in mizice, postelje, mize-kvasnice, zibelke, klopi in vrvarji.

Pod širokim napuščem stare Guštinove hiše, ki je danes last Valerije Rusove, je tržili stari Marko Zuges s Požega različne ure, senzile z nihalom in uremi ter kukavičko, švicarske budilke in druge, ki jih je ime razobeseno po steni hiše in na posebnem stojalu.

Na vseh Požekove, danes Pečaričeve hiše, in še višje po trgu proti osnovni šoli so premetavali ključavničarji iz Zabele vasi (Zibert, Vovki) in drugi razne ključavnice za skrinje in vrata, kotičke za okna in zapah, tečaje za vrata in drugo železnino, tako da so z ropotnikom opozarjali kupec na svoje izdelke. Prav tako so ropotali kovarji, ki so v isti vrstni vrstili s sekirami, motikami, lopatami in drugim železnim orodjem.

Od tu dalje pa do šole so stale stojnice, polne konfekcijskega blaga, moških in deških oblek. Tu so bili predvsem krojači iz Karlovca, Novega mesta in Zagreba, vmes pa je bilo nekaj metliških (Robert Fux in Franc Prus).

Na koncu trga med Rajmerjevo, Vučkiničovo, Slobodnikovo in Navratilovo (Ruso-

Brez zamere!

Konec leta se približuje in vsak dober gospodar sklene v decembru račune. Zaostankov in dolgov v novo leto ne nosi, če ne gre za posojila ali večje zneske. Naročniki za DOLENJSKI LIST prav gotovo ni nikakršno »posojilo«, čeprav nekateri neredni naročniki-zamudniki tako mislijo. Ko smo jih pretekli mesec opominjali, naj poravnajo zaostalo še neplačano naročnino, so se poštarjem izgovorili, da bodo plačali decembra. Zato poslednjič prosimo zamudnike, da takoj nakažejo dolžno naročnino in si s tem zagotovijo prejemanje lista do konca tega leta. Nerednim plačnikom bomo list še ta mesec ustavili.

UPRAVA

Uspelo gostovanje

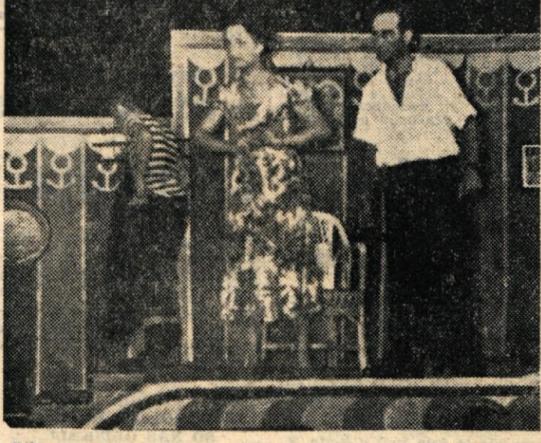
V nedeljo, 24. novembra, je novomeško gledališče »Dusan Jereb« z uspehom uprizorilo na Delavskem odru v Ljubljani O'Neilovo dramo v treh dejanjih »Anno Christie«, ki jo je zrežiral prof. Tone Trdan, in scenarjajo pa napravil prof. Ivan Lapajne. Občinstvo, med katerim je bilo precej Novomeščanov, je s spontanim aplavzom po vsakem dejanju nagradilo igralce, posebno pa še na koncu predstave na odprti sceni, Igralski trio, priznani stebri novomeškega gledališča: Urh Riko, Mira Lutman in Frenk Kosele, so s svojo igralsko rutino in doživeto igro dokazali, da je gledališče na dostojni višini in prvo na Dolenjskem, da se uspešno razvija in da lahko tudi dostojno reprezentira gledališko kulturo na Dolenjskem. Kljub nerazumevanju s strani nekaterih odločujočih čil-

niteljev je na povabilo Zveze Svobod in prosvetnih društev iz Ljubljane gostovalo v našem kulturnem centru — uspelo. Uspeh je delo celotnega kolektiva Sodelovalci so še igralci: Ivo Pavšič, Lenča Knaflič, Mirko Jare in Vinko Zabkar ter tehnično osebje: Lojze Ivanetič, Niko Pavlič, Marija Zabkar in Jože Mesarko. Prvič po sezoni 1947-48, ko je gledališče gostovalo v Ljubljani z Molle-rovim Tartuffom in doseglo prvo mesto v Sloveniji med amaterskimi odri, se je sedaj ponovno predstavilo ljubljanski publiki in pokazalo, da živi, dela in ustvarja.

● NAROČAJTE
● IN SIRITE
● DOLENJSKI LIST!

Vol ne sme menjati vere

Kmet Domenico Mercante iz Mentane v Italiji je prestopil iz katoliške vere v neko protestantsko sekto. Sedaj pa je prišel pred sodišče in je obtožen, da je preprečil vsakemu župniku blagoslovení svojega hleva, kot je tam vsakoletni običaj. Sodišče je torej reklo: če Mercantu ne ugaja v katoliški veri, prav, naj prestopi v drugo, toda njegovo govedo mora tudi poslej spadati pod župnikovo oblast.

Riko Urh, Mira Lutman in Frenk Kosele v »Anno Christie«

„KROG S KREDO“ na novomeškem odru

Gostovanje Kulturno-prosvetnega društva JOSIP JURČIČ iz Trebnjega

Sredi novembra se je dramska družina KPD »Josip Jurčič« — Trebnje predstavila novomeškemu občinstvu s Klabundovim »KROGOM S KREDO«. To je igra v petih slikah, lepa kitajska pravljica Li Haing Tao, ki jo je prepisal Klabund. Prevod je delo mojstra slovenske besede Otona Zupančiča. Režiral je JANNEZ GARTNAR, ki je napravil tudi scenski osnutek.

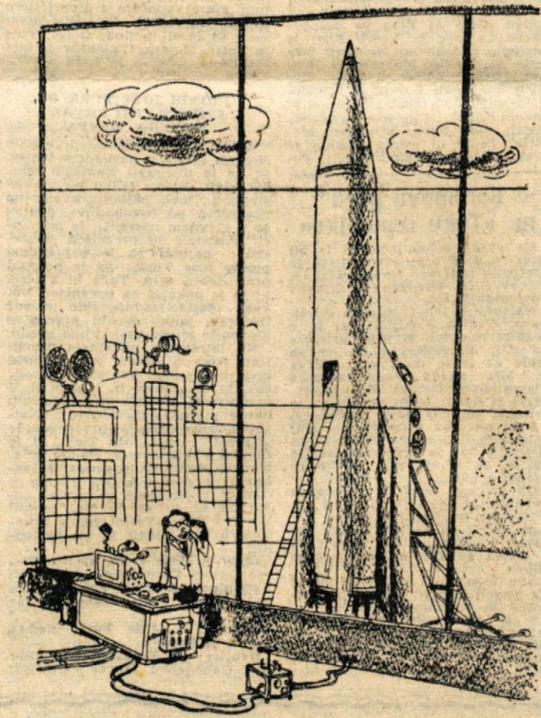
s preprosto in neprisljono igr ter zadovoljivo izgovorjavo. Brat Čang Ling (Uhan) je bil premalo energičen, notranje slabo dnamičen za revolucionarja in človeka, ki naj v protigrli vsaj nakaže socialne probleme; ki razume, kaj je zlo in krivica za reveže v razkošju bogastva nekaterih. Mandarin Ma (Lindšč) je precej motil z neoblikovano in čisto nemogočo izgovorjavo. Sodelovalci so še Grandovčeva (Čangovka), Poljanskova (Yu Pel), Skalar (Cao-Hai), Kolenc (višji sodnik Cu-Cu), Gartnarjeva (babca Lien), Udovič (pesnik Li), Sa-lehar (ceremoniar), Uhanova,

Konciljeva in Mikčeva kot de-klice v čajnici (Yo, Yu, Yan), Hočevar (Kuli), dete Li itd. Igralsko je najmočnejše učinkovala zadnja slika.

Gledalci so bili zadovoljni. Ze sama umetnina je vredna, da si jo človek ogleda. Teško delo so naštnudirali z vso resnostjo in tistim odrskim navdušenjem, ki je potrebno za igre take vsebine. Priznanje občinstva je vsem sodelujočim lahko pobuda, da še naprej vztrajno in vestno študirajo igre ter pomagajo širiti gledališko kulturo našim ljudem. Zasluge za vestno naštnudirano delo ima brez dvoma režiser, pa tudi vsi sodelujoči.

Prof. Tone Trdan.

VSEMOGOČA ZNANOST

»Da, da, vse je pripravljeno za polet na Mars, tudi s postajami na Mesecu in na umetnih satelitih smo stalno v zvezi, toda vodja potovanja ima že teden dni nahod in se ga nikakor ne more znebiti...«

Tobak brez nikotina

Neki sovjetski učenjak je cepil paradiznik na tobak in tako dobil novo vrsto tobaka, ki je brez nikotina.

300 kg težka kača

V živalskem vrtu v Washingtonu živi najstarejša in najtežja kača. To je anakonda, stara 28 let in težka 300 kg. Najdaljša od vseh kač je piton, ki živi v Malaji, Burmi in Indokini; piton zraste do 10 m dolžine.

Sinu, tantu ali nečaku, ki je v vrstah JLA, pomeni Dolenjski list najlepši pozdrav vsakega tedna! — Naročite mu ga še danes!

vo) hišo pa je bil trg za deske in žagan les, ki so ga prodajali nemški Kočevarji. Tu je bilo včasih nakopičenega več vagonov lesa.

Od tu navzdol so bile ob hišah nasprotni šole, proti sedanjemu poštnemu uradu, stojnice za perilo, za ženske obleke, čipke, nogavice in vse, kar potrebujejo glizdave ženske. Tu so običajno tržili novomeški trgovci. Na pločniku pred današnjo mlekarino in ob cesti proti Dragom so imeli peki polpe koše belega kruha, štruc, zemelj in rogličev. Zraven so karlovški klobasičarji kuhali klobase, ki pa so bile od tržnega nadzorstva večkrat prepovedane kot neuzitne.

Nasproti tem prodajalcem so se ob zidu tiščale Adleščanke in Marindolke, ki so tržile in sproli pletene kotide, nogavice in rokavice iz surove volne.

Na ograjenem zidu poleg Hrehoričeve hiše je imel Zid Rosenberg iz Karlovca razstavljenega precej sukna in blaga slabše vrste in tega je ponujal mimoidočim in kričal: »Janez kupi — dobra robala!«

Na Dražah pred Makarjem je Cigan Bekala preganjal konje po cesti. Zid Pfiancer pa je od poklicnih lovcov in lovskih tatov kupoval raznovrstne kote divjadi.

Na bregu ob državni cesti, med Puxovo trgovino in današnjo Gerbevo gostilno, je bil trg za suhe govejce, ovčje in kozje kože, ki jih je kupoval kruljavci Zid Jakob Blauhorn iz Karlovca. Nekateri sejme so bile tamkaj cele armade takih kozo.

Vse stranske ulice so bile natrpane z vozovi, voli in konji, kar je te ni bilo druge prostora.

Po cesti in poteh proti živalskememu trgu oziroma semičimcu so se pomikale črede volov, krav, juncev in telic. Vozovi, naloženi s prašiči, in privrlovo v veliki gneči.

Jasno je, da ob takih prilikah ni manjkalo žepnih tatov, čeprav so se med množico svetilkaj bajonetih metliških orožnikov. Marsikateri sejar je ta dan prišel ob denar za prodane volne ali kravo.

Metliški trgovci, obrtniki in gostilničarji so imeli ob takih dneh kaj dobro žetev. Trgovci in gostilničarji so ob semanjih dneh iztržili več kot drugače v enem mesecu. Razprodali so vse, tako da je dostikrat ta dan zmanjkalo hrane za lastno družino. Po pekarnah — bile so štiri — ta dan opoldne ni bilo več dobiti kruha, v mesnicah pa ne mesa, čeprav so nekateri mesarji — vseh je bilo v mestu pet — klali po dvoje govedi, prašičev in telet. Vse je bilo razprodano. — Mesarji so navadno klali tedensko po dva vola, štiri do pet telet, enega do dva prašiča za splošno prehrano; ob semanjih dneh pa še po enega vola, dve teleti ali dva prašiča. Večji gostilničarji ob cesti so na trzni dan prodali 30 do 40 kg kuhane govedine z juho, pečenko od enega teleta in enega prašiča, zraven pa še 10 do 14 pečenih janjcev. Iztočili pa so vsak po 200 litrov vina, v letnem času pa še 10, 18 pa tudi do 24 sočkov piva. Vsega je bilo takrat v Metliki 24 gostilničarjev.

Oholi nemški Kočevarji so tiste čase imenovali Metliko »die Goldgrube«, to je zlato jamo, kar je zanje tudi v resnici bila.

Taki veliki sejmi so bili v Metliki do leta 1914. Z nastankom belokranjske železnice pa so začeli pešati, ker so se ljudje lahko vozili kupovat v Karlovec, Črnomelj, Novo mesto ali Ljubljano. Tam so imeli večjo izbiro in mogoče tudi cenejšo robo.

Med prvo svetovno vojno pa so sejmi skoraj popolnoma prenehali.

Obnovili so jih zopet, tako živalske kakor kramarske, šele po vojni, vendar niso bili več tako obiskani kakor prej.